د چرسو، افیونو او
نورو نشائی څیزونو حکم

مؤلف
ابو محمد امین الله البشاوری
حفظه الله تعالی

جمع وترتیب
ابوخالد لائق احمد غزنوی

مکتبه محمدیه
منگل مارکیټ بیرون گنج پیښور

فهرست

مضمون	صفحه
سریزه	۷
دَ چرسو او دَ افیونو او دَ نورو نشائی څیزونو حکم......	۱٤
دَ قرآن کریم نه دلائل..............................	۱۹
دَ سنت نه دلائل.................................	۲۷
د صحابه کرامو او تابعینو آثار.....................	۳۲
اعتباری (عقلی) دلیل............................	۳٤
د علماء کرامو اقوال.............................	۳٦
دَ افیونو تجارت.................................	٥۱
دَ افیونو او نورو نشه راوستونکو څیزونو استعمال	
او کارو بار او تجارت کول حرام دی.....................	٥۱
اول دلیل د قرآن نه.............................	٥۱
دویم دلیل	٥۲
دریم دلیل.......................................	٥۲
څلورم دلیل....................................	٥۳
پنځم دلیل	٥٤
په دوائی کښ افیون استعمالول....................	٦۱
افیون او نور نشائی مواد په دوائی کښ استعمالول....	٦۱

دَ دوائی په طور دَ حرامو استعمالولو په باره کښې دَ	
د علماء کرامو اقوال..........................	٦٣
دَ چرسو، افیونو او نورو نشائی څیزونو ضرورنه..........	٨٦
سګریټ، چیلم او نسوارو حکم..........................	٩٢
دَ سګریټ، چیلم او نسوارو شرعی حکم.............	١٠١
سګریټ، نسوار او چیلم اخستل خرڅول حرام دی.......	١٠٦
په دې حقله دَ علماؤ نظر..........................	١٠٨
دَ جواز دَ قائلینو دلائل..........................	١١١
دَ جواز ورکونکو خلقو دَ بعضې شبهاتو جوابونه........	١٢٢
دَ افیونو او نورو نشه راوستونکو څیزونو په روپو	
کښې دَ زکوة ورکولو حکم..........................	١٢٩
آیا په حرام مال حج کیږی ؟..........................	١٣٣

بسم الله الرحمن الرحيم

سریزه

ان الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادی له واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له واشهد ان محمدا عبده ورسوله.

اما بعد :

اسلام یو کامل او جامع دین دے چه په دے کښې هیڅ کمے نشته ، ترقیامته پورے چه څه مسئله او حادثه راپیښیږی نو دَهغې جواب په دے دین کښې موجود دے.

د اسلام دکاملیت اوجامعیت شهادت خپله قرآن کریم کښې بیان شویدے الله رب العالمین فرمائی :

﴿ اليوم اكملت لكم دينكم ﴾

(نن ورځ ما تاسو دپاره ستاسو دین پوره کړو).

اوس په دے دین کښې هیڅ قسم زیادت ته ضرورت نشته.

بل ځائے الله رب العزت د قرآن کریم په باره کښې فرمائی :

﴿تبياناً لكل شئ ﴾

ترجمه : دا کتاب دَهر شی بیانونکے دے۔

نو ددے یو آیت نه معلومه شوه چه رسول الله ﷺ دوفات کیدو نه روسته په دین کښے هیڅ قسم زیادت او نقصان نشی راتلے۔

اوددے دویم آیت نه معلومه شوه چه داسے مسئله نشته چه الله رب العالمین دوحی په ذریعه نه وی بیان کړے، برابره خبره ده که هغه وحی جلی (د قرآن په صورت کښے) وی یا وحی خفی (د حدیث په صورت کښے) وی ولے چه دا شرح او تفسیر دے د قرآن کریم دپاره ۔

او دا مسئله کله په قرآن حدیث کښے صراحةً ذکر وی، اوکله دیوے قاعدے لاندے راځی۔

د قرآن کریم اکثر مسائل کلی اود قاعدے په شکل وی اوپه دے کښے فائده دا وی چه انسان ته چه په یوه مسئله د قاعدے او کُلیے په شکل کښے ذکر شی نوزر او په اسانتیا سره وریاندے پو هیږی او دے کښے اختصار هم وی، رسول الله ﷺ ته الله رب العزت جوامع الکلم ورکړی وو، چه یوه خبره به ئے اوکړه نو ډیر مسائل به دهغے لاندے راتلل۔

ددے ډیر مثالونه دی، لیکن دلته یوڅو د فائدے پوره کولو دپاره ذکر کولے شی :

۱ – **مثال** : حدیث کښے راځی :

ان رسول الله ﷺ نهی عن کل ذی ناب من السباع۔

(رسول الله ﷺ د هر داړو والا حیوان خوړلو نه منع فرمائیلے)۔

نو په دے کښے سپے، شرمخ، زمرے، پړانګ، ګیدړ، اونور ټول درنده ګان داخل شو۔

۲ – **مثال** : رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :

کل بدعة ضلالة

یعنے : هربدعت ګمراهی ده۔

بل ځائے ارشاد دے :

من عمل عملاً لیس علیه امرنا فهو رد۔

یعنے : چاچه یوداسے عمل اوکړو چه زمونږ دطریقے نه خلاف وو نو هغه مردود دے۔

نو په دے یو حدیث باندے په سوونو بدعات رد شول، که هغه په عباداتو مونځ، زکات، روژه، حج کښے وی، اوکه په غم، خوشحالئ کښے وی۔

اوس دے یو جاهل دا نۀ وائی چه داخبره په قرآن او حدیث کښے نشته چه زمرے یا پړانګ وغیره مردار دی۔

دغه شان یو بدعت کوی اودا وائی چه دے نه خو رسول الله ﷺ منع نه ده فرمائیلے، نو ددے جواب دادے چه هر بدعت باندے رسول الله ﷺ رد کړیدے اوهغه ئے ګمراهی،

ضلالت او مردود ګرځولے دے۔

نو اوس چه څه شے دبدعت په تعریف کښے راغے هغه به داسے مردود او ضلالت وی لکه رسول الله ﷺ چه ددے بعینه نوم اخستے وی۔

۳ – مثال : کوم چه زمونږ زیر بحث موضوع ده، هغه دا چه چرس افیون، بهنګ، سګریټ وغیره نشائی څیزونه حرام دی۔

او دلیل ددے دا قول د پیغمبرِ اسلام ﷺ دے :

کل مسکر خمر (رواه مسلم)

یعنے : هرنشه راوستونکے شے شراب دی۔

بل ځائے ارشاد دے :

کل مسکر حرام، وما اسکر منه الفرق فملأ الکف منه حرام۔

(ابو داود (۲/۱۶۳) ترمذی (۹/۲)

(چه دیو څیز شپږ کلو استعمالولو سره نشه راځی، نو دهغے نه دیو ورغوئی په اندازه استعمالول هم حرام دی)۔

نو په دے کښے چرس، بهنګ، چیلم، سګریټ، افیون ټول نشه آور څیزونه داخل شو۔

بعضے خلق وائی چه : چیلم، سګریټ نشه نه لری، نوداخبره سراسر دروغ دی ځکه که یو کس چه په دے عادت نه وی او چیلم نه مسلسل یو څو کرته راکاږی نو په ده

باندے سرګرځی، په نظر کښے ئے تغیر راځی، قئ ورځی، خبرو کښے ئے تغیر راځی، اوهمدے ته نشه وائی، نشه کیدو کښے داضروری نه ده چه انسان دے په کښے داآواز اولګوی چه زه نشه یم۔

نو کله چه یوه مسئله په قرآن اوحدیث کښے د یوے قاعدے په شکل بیان شوے وی، یا قرآن او حدیث کښے په یوه مسئله باندے د قاعدے کلیے په شکل رد شوے وی نو بعضے خلق هغه جائز ګنړی، دین کښے بدعات یانور ناجائز کارونه کوی، اوکه څوك په دۀ رد اوکړی چه دا خو خلافِ سنت کار کوی، نو دے فوراً وائی چه قرآن اوحدیث کښے خو دا نشته چه دا فلانے بدعت مه کوئ یا دا فلانے کار حرام دے، دارنګ قرآن او حدیث ددے کار نه منع نۀ ده کړے۔

او دا جاهل مرکب دے ته نۀ ګوری چه شریعت خو په هر بدعت باندے رد کړے، نو هرچاچه څه قسم بدعت اوکړو دابه د رسول الله ﷺ په ژبه رد وی۔

ددے مسائلو د جملے نه یوه مسئله نن صبا د افیونو، چرسو، سګریټو اونورو نشه آورو څیزونو ده، چه خلق د دنیا او روپو پیسو حرص اولالچ راخستی دی، او امتحاناً نن صبا په دے ګندونو کښے روپئ پیسے هم ډیرے دی۔

شیخ ابو محمد امین الله حفظه الله ددے مثال د بنی اسرائیلو دهغے واقعے سره ورکوی چه په کومه ورځ الله رب العزت دوئ دکبانو دښکار نه منع کړی وو نو په هغه ورځ به ئے د اوبو په سر دوئ ته کبان ډیر کړل، اودا به په دوئ باندے امتحان وو۔

په دے اوسنو خلقو باندے هم دالله رب العزت دطرفه امتحان دے چه دوی ته په هغه څه کښے روپئ پیسے ډیرے ملاویږی کوم چه حرام وی، لکه افیون، چرس، پوډر وغیره ګندونه شول۔

په دے موضوع باندے شیخنا فقیه العصر ابو محمد **امین الله** البشاوری حفظه الله یوه فتوی لیکلے چه دهغے نوم دے : [**البرهان فی حرمة الافیون والحشیشة والشمة والقات والدخان**]۔

ما دهغے رسالے نه په دے رساله کښے خلاصه راخستے ده۔

دغه شان په دے موضوع باندے ابو سفیان عمر شریف حفظه الله هم یوه فتوی د اشتهار په شکل کښے لیکلے ده چه دهغے نه مے هم استفاده کړے ده۔

دغه شان دَ نورو علماؤ او اطباؤ د اقوالو نه استفاده کړے شوے ده - اوپه دے رساله کښے مونږ اول داثابته کړے ده چه چرس، بهنګ، افیون نشه راوستونکی څیزونه دی

او د دے نه پس د قرآن او حدیث نه دا ثابته کړے شویده چه د هر قسمه مسکراتو (نشه آور څیزونو) استعمال منع دے، ددے کرل، اخستل، خرڅول، په دوایانو کښے استعمالول هرڅه حرام دی۔ او د علماؤ او اطباؤ د اقوالو نه هم ثابته شویده دا څیزونه د ضرری کیدو په وجه حرام دی، اوبیا ددے تفصیلی ضررونه ښودلے شوی دی۔

لیهلك من هلك عن بینة، ویحی من حی عن بینة .

الله رب العالمین دے ماته اودغه شان ټولو لوستونکو اوریدونکو ته ددے نه فائده اورسوی۔ اودا رساله دے الله تعالی زما دطرفه صدقه جاریه اوګرځوی۔

★ **په آخر** کښے زهٔ د خپل ګران استاذ ابو سلمان حضرت محمد حفظه الله شکریه اداء کوم چه دا رساله ئے په ډیر اخلاص سره په کمپیوټر اولیکله، اوماسره ئے ددے په لیکلو کښے ډیره مرسته اوکړه۔

وصلی الله علی خیر خلقه محمد وعلی آله وصحبه اجمعین

وسبحانك اللهم وبحمدك

اشهد ان لا اله الا انت استغفرك واتوب الیك

وکتبه : ابو خالد لائق احمد الغزنوی

شعبه افتاء : جامعه تعلیم القرآن والسنه

مسجد حمزه بیرون ګنج ګیټ پیښور ښار پاکستان

❀❀❀❀❀❀❀

بسم الله الرحمن الرحیم

د چرسو، افیونو او نورو نشائی څیزونو حکم

چرس، افیون او نور نشائی څیزونه دَ نشے راوستو په وجه حکماً شراب ګنړلے کیږی، صرف په حد کښے ئے بعض علماؤ فرق کړیدے، باقی په نورو احکامو کښے ئے هیڅ فرق نشته۔

اوس دا خبره چه افیون اوچرس په منشیاتو کښے داخل دی که نه ! آیا نشه راولی اوکه نه !

نو د افیون اوچرسو دخصوصیت نه، او ددے په خوړونکو باندے چه کومو اثرات ظاهریږی هغے نه داخبره واضح ده، چه دا مسکر او نشه راوستونکی څیزونه دی۔ افیونو د مسکر اونشائی کیدلو نه به شاید هیڅ یوعقل والا مسلمان هم انکار اونکړی، لیکن بیا هم د فائدے کولو دپاره یو څو عبارتونه دعلماؤ وګورئ چه په دے حق هغوی څه فرمائیلی دی :

۱ – مفتی کفایت الله صاحبؒ فرمائی :

افیون، چرس، بهنګ ددے ټولو څیزونو استعمال حرام دے ځکه په دے سره انسان نشه کیږی، اوداپه دے حدیث درسول الله ﷺ کښے داخل دی چه :

نهی رسول الله ﷺ عن کل مسکر ومفتر

یعنے: رسول الله ﷺ دهر نشه راوستونکی او خومارتیا پیدا کونکی څیز نه منع فرمائیلے ده۔۔۔۔بیا فرمائی :

چرس، افیون، بهنګ داڅیزونه حرام دی ځکه نشه راولی، یادنشے آثار اونتائج پیدا کوی۔

(کفایة المفتی (۹/۱۱٤، ۱۳۲)۔

۲– مفتی رشید احمد صاحب هم په احسن الفتاوی کښے افیونو ته مسکر اونشه پیدا کونکی وئیلی دی (۸/٤۸٤)۔

۳– علامه شامیؒ هم دافیونو دنشے پیدا کولو تصریح کوی فرمائی : ویحرم اکل البنج والحشیش والافیون لانه مفسد للعقل ویصد عن ذکر الله وعن الصلاة.

(بنګ، چرس او افیون خوړل حرام دی ځکه دا عقل او دماغ خرابوی اود الله تعالی د ذکر او مانځه نه بندول کوی)۔

(شامی : ۵/۲۹۵)۔

٤– فتاوی مجمع البرکات کښے دی :

ولا یجوز اکل البنج والحشیش والافیون وذلك کله حرام، لانه

مفسد للعقل الخ کذا فی الجوهرة.

(بنگ، چرس، افیون خوړل جائز نه دی، بلکه داټول ځیزونه حرام دی، ځکه عقل خرابوی)۔

٥ – علامه عینیؒ ددے حدیث شریف (الخمر ما خامر العقل) په شرح کښے لیکی :

الحدیث شامل للحشیشة ولبن الخشخاش

(عمدة القاری شرح البخاری (٩/٢١١) و (١١/١٨٢)۔

(دا حدیث افیونو او چرسو ته هم شامل دے)۔

٦ – مولانا منظور نعمانیؒ لیکی :

ددے حدیث نه دیوے قاعدے په شکل دا معلومه شوه چه د څه شی د خوراك یا څښاك په وجه چه نشه پیدا کیږی او د مونځ غونتته عمل نه انسان غافله کوی، دا په اسلامی شریعت کښے منع دے، د بنگو اونورو بوټو هم دا حکم دے۔

(معارف الحدیث ٦/٢٤٦)۔

٧ – علامه شمس الحق عظیم آبادیؒ فرمائی :

اما الافیون فمفرط فی الاسکار.

یعنے هرچه افیون دی نو دا خو ډیره زیاته نشه راولی۔

(عون المعبود ٣/٣٧٧)

٨ – دغه شان په موارد الظمآن لدروس الزمان (٣/٥٠٧)، او

٩ – په سبل السلام کښے هم دی ۔

١٠ – فقه السنه (٢/٣٤٨) کښے دی :

دچرسو اونورو منشیاتو نه زیات مضر اونشه پیدا کونکے ځیز افیون دے، اودائے هم فرمائیلی دی :

ان مایزیل العقل من غیر الاشربة مثل البنج والحشیش والافیون فانه حرام لانه مسکر.

(هرهغه شے چه عقل ختموی دشرابو نه سیوا لکه بهنگ، چرس اوافیون نو دا حرام دی ځکه چه دانشه آور دی)۔ (فقه السنة : ٣٤٤)۔

١١ – فقه اسلامی کښے دی :

او هرهغه شے حرام دے چه عقل زائله کوی لکه بنگ، چرس او افیون شو۔ (الفقه الاسلامی وادلته : ٦/١٦٦)۔

١٢ – علامه ابن حجرؒ په الزواجر (١/٢١٢) کښے لیکی:

چرس، افیون، او بهنگ حرام دی، اودا ټول نشه پیدا کوی۔

١٣ – شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ لیکی :

چرس دشرابو نه زیات خبیث دی، ځکه داعقل او مزاج دواړه خرابوی (السیاسة الشرعیة)۔

١٤ – امام ذهبیؒ هم لکه د شیخ الاسلام لیکلی چه چرس دَ شرابو نه زیات خبیث دی ځکه دا عقل او مزاج دواړه خرابوی او شراب اوچرس دواړه انسان د الله د ذکر

اومانځه نه منع کوی۔ (الکبائر للامام الذهبیؒ ص (۸٦)۔

۱۵ – علامه ابن القیمؒ فرمائی :

دشرابو په حکم کښې هر نشه آور ثیز داخل دے اودیکښې چرس هم داخل دی – (زاد المعاد)۔

۱٦ – ددار العلوم حقانیه مفتی اونګران درجه التخصص مولانا مفتی غلام قادر صاحب لیکی :

افیون بذاتِ خود مسکر ثیز دے۔

(د افیونو تجارت دشریعت په رنړا کښې : ص ۱۸، ۳۲)۔

۱۷ – مولانا عمر شریف صاحب هم د پوستر په شکل یوه فتوٰی لیکلے اوپه هغے کښې ئے دډیرو علماؤ اقوال راجمع کړی چه چرس، بهنګ او افیون نشه آور ثیزونه دی۔

۱۸ – علامه ابن حجر عسقلانیؒ فرمائی :

ان من قال : ان الحشیشة لا تسکر وانما هی مخدرة : مکابر الخ (فقه السنه : ۳٤٧/۲)۔

هرکله چه دامعلومه شوه چه چرس او افیون نشه راوستونکو ثیزونه دی نواوس په شریعت مطهره کښې دمسکراتو اونشه آور ثیزونو حکم اوګورئ :

د قرآن کریم نه دلائل

۱ – دلیل : قال الله تعالی :

﴿ ویسئلونك عن الخمر والمیسر …… ﴾ الآیه۔

علامه آلوسیؒ ددے آیت په تفسیر کښې فرمائی :

ان ما اسکر حرام کالخمر۔

کوم شے چه نشه راولی هغه دشرابو په شان حرام دے۔

بیا فرمائی :

وعندی الحق الذی لا ینبغی العدول عنه ان الشراب المتخذ بما عدی العنب کیف کان وبای اسم کان بحیث یسکر من لم یتعوده حرام قلیله ککثیره، ویحد شاربه ویقع طلاقه ونجاسته غلیظة الخ. (روح المعانی : ۱۱۲/۲، ۱۱۳)۔

(زما په نیز باندے هغه حق چه دهغے نه اوړیدل پکار نه دی دادے چه دانګورو نه سیوا چه دکومو ثیزونو نه شراب تیار شی، که هغه په هر نوم وی هرځنګه چه وی خو چه ثوك پرے عادت نه وی هغه نشه کوی، ددے لږ هم دډیرو په شان حرام دی، اوددے ښښونکی ته به حد ورکولے شی اوطلاق ئے واقع کیږی او نجاست ئے غلیظ دے)

علامه غلام الله خان پنجابیؒ فرمائی :

خمر اوشراب نه هر هغه څیز مراد دے چه نشه راولی اوعقل کښے فتور اوسُستیا پیدا کوی، برابره خبره ده که دهر څه نه تیار شوے وی، او برابره خبره که ددے هرنوم کیخودلے شوے وی۔ (جواهر القرآن : ۱/۱۵).

۲ – دلیل : قال الله تبارك وتعالی :

﴿ یاایها الذین آمنوا ان الخمر والمیسر ...... ﴾ الآیة ، مائده : ۹۰۔

امام رازیؒ ددے آیت په تفسیر کښے داسے لیکی :

واعلم ان من انظر وترك الاعتساف ان هذه الآیة نص صریح فی ان کل مسکر حرام ثم بین وجهه۔

(څوك چه دے آیت ته دانصاف په نظر سره اوګوری او ضد اوتعصب پریدی نو هغه به پوهه شی چه دا آیت صریح نص دے په دے چه هر نشه پیدا کونکے شے حرام دے)۔

(تفسیر کبیر : ۱۲/ ۸۲۰)

علامه ابن القیمؒ فرمائی :

ان الخمر یدخل فیها کل مسکر مائعاً کان او جامداً، عصیراً او مطبوخاً (زاد المعاد)

(دشرابو په حکم کښے هرنشه آور څیز داخل دے، برابره خبره ده که هغه نرم وی که کلك، خام وی که پوخ شوے)۔

۳ – دلیل : قال الله تعالی :

﴿ ولا تاکلوا اموالکم بینکم بالباطل ﴾

(خپل مینځ کښے دیو بل مالونه په باطلو طریقو سره مه خورئ !)

دباطل خوړلو دوه صورته دی :

(۱) – یو داچه د ظلم، غلا، خیانت اوغصب په طریقه دچانه مال واخلی او وے خوری۔

(۲) دویم داچه : د چانه مال په داسے طریقه واخلی چه په هغه طریقه مال حاصلول په شریعت کښے منع وی، لکه چانه مال په قمار (جوارئ) اخستل، دسودپه ډول، دشرابو خرڅولو په ذریعه یا ددے نه علاوه دنور نشه آور څیزونو په ذریعه باندے۔

٤ – دلیل : قال الله تعالی :

﴿ الذی یتبعون الرسول النبی الذی یجدونه مکتوباً عندهم فی التوراة والانجیل یامرهم بالمعروف وینهاهم عن المنکر ویحل لهم الطیبات ویحرم علیهم الخبائث ویضع عنهم اصرهم والاغلال التی کانت علیهم ﴾ الآیه۔

(هغه کسان چه درسول اُمی تابعداری کوی چه دوی ئے دځان سره په تورات اوانجیل کښے لیکلے بیامومی، د نیکئ حکم ورته کوی او دبدئ نه ئے منع کوی او پاکیزه څیزونه ورله حلالوی او خبیث څیزونو پرے حراموی او ددوی نه بوجونه اوهغه طوقونه لرے کوی چه په دوی

باندے مخکښے پراته وو)۔
دے آیت نه معلومه شوه چه داد رسول الله ﷺ صفت دے چه هرقسم خبیث کار ئے حرام کړیدے۔ اوخبیث هرهغه څه ته وائی چه روغ عقل اوپاك فطرت خرابه وی، اوپه دے کښے هیڅ شك نشته چه داڅیزونو دهر ذی عقل په نیز خبیث دی، تردے چه څوك ددے نشه آور څیزونو کار کوی اوددے عادت وی هغوی ته هم دابد او خراب څیز ښکاری، لیکن هغوی دخپل عادت نه مجبوره وی۔
نو مذکوره آیت دلیل دے په حرمت ددے څیزونو باندے۔

۵ – دلیل : قال الله تعالی :

﴿ یسئلونك ماذا احل لهم قل احل لهم الطیبات ......﴾ الآیة

(تپوس کوی دوی ستانه چه څه شے دویٰ دپاره حلال کړے شویدے، ورته اووایه ! پاکیزه څیزونه ورله حلال شویدی)۔
ددے آیت کریمه دمفهوم نه معلومیږی چه دطیب څیز نه علاوه دخبیث څیز استعمال جائز نه دے، څکه انسان دپاره صرف طیب (پاکیزه) څیز حلال کړے شویدے، اودا ښکاره خبره ده چه دا نشه آور څیزونه (چرس ، افیون، سگریټ، نسوار، وغیره) په یوه وجه او طریقه هم طیب (پاکیزه څیزونه) نه دی۔

۶ – دلیل : قال الله تعالی :

﴿ والذین یؤذون المؤمنین والمؤمنات بغیر ما اکتسبوا فقد احتملوا بهتاناً واثماً مبینا ﴾

(هغه خلق چه مومنانو سړو اومومنانو ښځوته په غیر ددے چه دوی څه بد کار کړیدے ضرر رسوی نو یقیناً چه دوی دبهتان اود ښکاره گناه بوج پورته کړو)۔
ددے آیت کریمه دعموم نه دامسئله معلومیږی چه هرهغه کار چه مومنانو ته ضرر رسوی، حرام دے، اوپه دے کښے بعضے شیان لکه سگریټ ، شمعه انسانانو اوملائکو دواړو ته ضرر ورکوی، اوزما محترمه روره ! که چرے ته په یوگاډی کښے سور شے اوتاباندے دسفر تکلیف او سردردے هم وی، اودگنده سگریټ بوئے پتا اولگی نو یقیناً ته به هغوی ته ښیرے اوکړے، اوته به صرف ددے وجے نه هم دحرمت فتوی ورکړے، اگرکه تاته نور اضرار بالکل نه وی معلوم۔
اوحال دادے چه صحیح حدیث کښے راغلی دی چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :
من اذی مسلماً فقد آذانی ومن آذانی فقد اذی الله یوشك ان یاخذه رواه الطبرانی فی الاوسط، ورواه الطبریزی فی

المشکاة نحوه عن الترمذی.

(چاچه یو مسلمان ته ضرر ورکړو نو یقیناً چه ده ماته ضرر راکړو او چاچه ماته ضرر راکړو نو یقیناً چه ده الله ته ضرر ورکړو نزدے ده چه الله تعالی دے راونیسی)-

نو سګریټ اونسوار کونکے الله تعالی او د هغه رسول، او مومنانو او ملائکو ته ضرر ورکوی، ځکه حدیث کښے راځی کوم شے چه انسانان تنګوی هغه ملائك هم تنګوی-

۷ - دلیل: قال الله تعالی:

﴿ یاایها الرسل کلوا من الطیبات واعملوا صالحاً انی بما تعملون علیم ﴾-

(اے رسولانو! پاك مزیدار څیزونه خورئ اونیك عملونه کوئ زه ستاسو په علمونو خبردار یم)-

اوحدیث شریف کښے راغلی:

وان الله امر المؤمنین بما امر به المرسلین (رواه مسلم)-

(الله مؤمنانو ته دهغه څیزونو حکم کړے کوم ئے چه پیغمبرانو ته کړیدے-(چه پاك اومزیدار څیزونه خورئ)-

نودے آیت کریمه کښے الله رب العزت مونږ ته دپاکو څیزونو خوړلو اونیك عمل کولو حکم فرمائیلے دے، اودا

مذکوره څیزونه په طیبات (پاکیزه) څیزونو کښے داخل نه دی، بلکه دا اخبث الخبائث دی!

۸ - دلیل: قال الله تعالی:

﴿ ولا تسرفوا ان الله لا یحب المسرفین ﴾

(او اسراف مکوئ بے شکه الله اسراف کونکی نه خوښوی)-

اسراف دیته وئیلے شی:

ان تنفق المال فی غیر مرضاه الله سواء کان قلیلاً او کثیراً

(په هغه ځائے کښے مال خرچ کول چه هغه دالله درضا کولو سبب نه وی، برابره خبره که مال کم وی اوکه زیات)-

او الله رب العزت به مونږ سره په ذراتو هم حساب کوی، نو سوچ کول پکاردی چه په دے مسکراتو باندے څومره خرچے کیږی، ددے په کرلو، جوړولو، ددے په انتقال، ددے په اخستلو باندے څومره مصارف راځی، آیا دابه په تبذیر کښے نه راځی! آیا دابه په اضاعه المال (مال ضائع کولو) کښے نه راځی دکوم نه چه رسول الله ﷺ منع فرمائیلے ده، لکه چه صحیح بخاریؒ وغیره نورو کتابونو کښے ذکر ده

چه: انه ﷺ نهی عن اضاعة المال.

(رسول الله ﷺ دمال ضائع کولو نه منع فرمائیلے ده)-

۹ - دلیل: قال الله تعالی:

﴿ ولا تقتلوا انفسکم ان الله کان بکم رحیماً ﴾

(اوځانونه مه وژنئ، بے شکه چه الله پتاسو باندے ډیر زیات رحم کونکے دے)۔

وقال الله تعالیٰ : ﴿ ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة ﴾

(او خپل ځانونه دخپله لاسه دهلاکت کندے ته مه غورزوئ!)۔

او دا هر عاقل انسان ته معلومه ده چه ددے ځیزونو ا استعمال سره بدن ته ښکاره ضرر او تاوان رسیږی، ا انسان ددے داستعمال په وجه دخپل ځان قاتل جوړیږی اودا حرام کار دے۔

دا ټول آیتونه په اشارة النص سره دلیل دے په تحریم دد ځیزونو باندے، او اشارة النص هم حجت دے، لکه داخبر په اصولو کښے ذکر ده، او عاقل ته اشاره هم کافی ده۔

❁❁❁❁❁❁❁❁

د سنت نه دلیل

دَ رسول الله ﷺ احادیث په دے باره کښے ډیر زیات دی، چه دلته یوڅو حدیثونه دنمونے په طور پیش کولے شی :

١- حدیث :

عن ابن عمر قال : قال رسول الله ﷺ : کل مسکر خمر و کل مسکر حرام

(مسلم ١٦٧/٢) کما فی المشکاة (٣١٧/٢).

ترجمه : ابن عمرؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ اوفرمائیل: هرنشه راوستونکے شے شراب دی، اوهرنشه راوستونکے شے حرام دے۔

٢ - عن جابرؓ قال : قال رسول الله ﷺ : کل مسکر حرام

(مسلم : ٢٦٧/٢) ، نسائی (٢٣٣/٢)

(جابرؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے : هرنشه راوستونکے شے حرام دے)۔

٣ - عن ابن عمرؓ قال : قال رسول الله ﷺ : کل مسکر حرام، و کل مسکر خمر

(النسائی (٣٢٥/٢)، ابن ابی شیبة (٤٧٠/٥).

(ابن عمرؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ فرمائی: هر نشه راوستونکے څیز حرام دے او هرنشه راستونکے شے شراب دی)۔

٤ – عن ابن عمر قال : قال رسول الله ﷺ : کل مسکر خمر، و کل خمر حرام (مسلم : ۲/۱٦۸)

(ابن عمرؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے: هرنشه راوستونکے شے شراب دی، او هر شراب حرام دی.

٥ – عن ابی هریره قال : قال رسول الله ﷺ :
کل مسکر حرام
(النسائی : ۲/۳۲٥) ابن ابی شیبة (٥/٤٧٠)

(ابو هریرةؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ فرمائی : هرنشه را وستونکے شے حرام دے)۔

٦ – عن عائشة قالت : قال رسول الله ﷺ :کل مسکر حرام
(مسلم (۲/۱٦٧) النسائی (۲/۳۲٥) ابن ابی شیبة (٥/٤٦٩)

(عائشةؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے: هرنشه آور شے حرام دے)۔

٧ – عن ابی موسی الاشعری قال : قال رسول الله ﷺ:
کل مسکر حرام
(مسلم (۲/۱٦٧) النسائی (۲/۳۲٥) الطحاوی (۲/۳٥۹)

(ابو موسی اشعریؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ

فرمائیلی : هرنشه پیدا کونکے شے حرام دے)۔

٨ – عن ام سلمة قالت : نهی رسول الله ﷺ عن کل مسکر ومفتر (ابو داود (۲/۱٦۳) ابن ابی شیبة (٥/٤٧٠) البیهقی (۸/۲٦۹) احمد (٦/۳۰۹)
وفی اسناده شهر بن حوشب وهو متکلم

(ام سلمةؓ نه روایت دے رسول الله ﷺ دهرنشه پیدا کونکی او سستی پیدا کونکی شی نه منع فرمائیلے ده)۔

٩ –عن عائشة قالت : سمعت رسول الله ﷺ يقول : کل مسکر حرام، وما اسکر منه الفرق فملأ الکف منه حرام.
(ابو داود (۲/۱٦۳) الترمذی (۲/۹).

(ام المؤمنین عائشةؓ فرمائی : مارسول الله ﷺ نه واوریدل چه فرمائیل ئے : هرنشه آور شے حرام دے، اوکوم شے چه دشپږو کیلو په اندازه استعمالولو سره نشه پیدا کوی نو دهغے نه دیو ورغوی په اندازه استعمال هم حرام دے)۔

١٠ –عن ابن عباس قال : قال رسول الله ﷺ : کل مخمر خمر و کل مسکر حرام.
(ابو داود (۲/۱٦۲)

ابن عباسؓ نه روایت دے، رسول الله ﷺ فرمائی : هر خُمارونکے (عقل پټونکے) شے شراب دی، اوهر نشه پیدا

کونکے شے حرام دے۔

۱۱ – عن ابن عباس قال : قال رسول الله ﷺ :

کل مسکر حرام – (ابو داود: ۲/۱٦٤)

(ابن عباسؓ نه روایت دے چه رسول الله ﷺ ارشاد اوفرمائیلو : هرنشه آور شے حرام دے)۔

۱۲ – عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده قال : قال رسول الله ﷺ : کل مسکر حرام.

(ابن ابی شیبة : ٥/٤٧٠)

(رسول الله ﷺ فرمائی : هر نشه آور شے حرام دے)۔

۱۳ – عن عمر بن الخطاب قال : الخمر ماخامر العقل.

(البخاری : ۲/۸۳٦) النسائی (۲/۳٦٤) ابن ابی شیا (٥/٤٧١) عبد الرزاق (۹/۲۲۳) البیهقی (۸/۲۸۹).

عمر بن الخطاب رضی الله عنه فرمائی :

شراب هر هغه شی ته وائی چه عقل پټوی (زائله کوی

۱٤ – عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده قال : ان رسو الله ﷺ قال : ما اسکر کثیره فقلیله حرام.

(ابو داود (۲/۳۲٦)

(عمرو بن شعیب دخپل نیکه نه درسول الله ﷺ دار مبارك نقل کوی چه : دکوم شی ډیره حصه استعما

نشه راولی دهغه کمه حصه استعمالول هم حرام دی)۔

۱٥ – عن ابن عمر قال : قال رسول الله ﷺ : ما اسکر کثیره فقلیله حرام.

(مسند اسحق بن راهویه، معجم طبرانی، و کذا عن ابن جبیر)

(ابن عمرؓ نه روایت دے رسول الله ﷺ اوفرمائیل : کوم شے چه ډیر نشه پیدا کوی، دهغے لږ هم حرام دے)۔

❀❀❀❀❀❀❀❀

د صحابه کرامو رض او تابعینو رح آثار

۱ – عن عمر بن الخطاب قال : الخمر ماخامر العقل.
(البخاری : ۸۳٦) النسائی (۲/۳۳٤)
عمر بن الخطابؓ فرمائی :
(شراب هرهغه شے دے چه عقل پټوی)۔
۲ – عن ابن عمر قال : کل مسکر خمر، و کل مسکر حرام.
(النسائی : ۲/۳۲٥) عبد الرزاق (۹/۲۲۱)
(ابن عمرؓ فرمائی : هرنشه راوستونکے شے شراب دی او نشه آور شے حرام دے)۔
۳ – عن عائشة الصدیقة قالت : کل مسکر حرام.
(ابن ابی شیبه (٥/٤۷۰) البیهقی (۸/۲۹۳).
(عائشه صدیقهؓ فرمائی : هرنشائی شے حرام دے)۔
٤ – عطاء قال : کل مسکر حرام (النسائی : ۲/۳۲٥)۔
(عطاءؒ فرمائی : هر نشه راوستونکے شے حرام دے)۔
٥ – عن ابن سیرین قال : کل مسکر حرام.
(النسائی : (۲/۳۲٥).
ابن سیرینؒ فرمائی : نشه آور شے حرام دے۔

٦ – عن عمر بن عبد العزیز قال : مسکر حرام.
(النسائی : ۲/۳۲٥)
عمر بن عبد العزیزؒ فرمائی : هرنشائی شے حرام دے۔
۷ –عن عطاء وطاوس ومجاهد قالوا : قلیل ما اسکر کثیره حرام – (ابن ابی شیبة ٥/٤۷۱).
عطاءؒ، طاوسؒ اومجاهدؒ دریے واړه فرمائی : دځه شی چه په زیات استعمال سره نشه راځی، نودهغے نه کمه اندازه استعمالول هم حرام دی۔

❋❋❋❋❋❋❋❋

اعتباری (عقلی) دلیل

په حرمت د افیونو، چرسو، اونور نشه آور څیزونو باندے نو ټول مسلمانان (بلکه کفار هم) په دے خبر متفق دی چه ددے مسکراتو اومخدراتو اګرکه څه ناڅه فائدے هم شته لیکن ددے چه کوم تاوان دے دهغے په مقابله کښے ئے فائده بالکل کمه ده، اودداسے شی په باره کښے چه فائده ئے کمه اوضرر ئے زیات وی قرآنی اصول دادی چه دهغے نه اجتناب اوکړے شی، اودغه لږے فائدے لره په مقابله ددغه عظیم ضرر کښے هیڅ اعتبار نشته۔

دشرابو او جواریٔ دنفع او نقصان په باره کښے الله فرمائی:

﴿قل فیهما اثم کبیر ومنافع للناس﴾

(په دے کښے لویه ګناه (ډیر ضرر) او لږے فائدے دی خلقو دپاره)۔

ددے په وجه دانسان بدن اوصحت ته، دانسانانو معاشرے ته، دهغوی مال ته سخت تاوان رسیږی۔

اوکوم شے چه دومره تاوانی وی نودټولو عقلاؤ په نیز دهغے نه ځان ساتل واجب وی، دے وجے نه کفار هم ددے قباحت اوبدیٔ په خپلو کتابونو، مجلاتو، اخبارونو اونورو نشریاتو کښے وخت په وخت ذکر کوی۔

نوکه بالفرض ددے په تحریم باندے آیتونه او حدیثونه هم نه وے نو بیا به هم ددینه ځان ساتل ضروری وے، ځکه عام انسانان ددے په تاوان اوضررونو باندے عالم اوقائل دی۔اودین اسلام خو راغلے ددے دپاره دے چه مصالح اوښیګړے عامے کړی، اوپه کوم څیز کښے چه فساد اوتاوان وی په معاشره کښے دهغے مخ نیوی اوکړی۔ اوهغه شے مخے ته کړی چه دهغے فائده ډیره وی، اوهغه شے روسته کړی چه دهغه فائده کمه اوتاوان ئے ډیر وی۔اوپه دے باندے دکلام الله نه دا آیت کریمه دلیل دے:

﴿قل فیهما اثم کبیر ومنافع للناس﴾

(په دے شرابو اوجواریٔ کښے ضررونه ډیر اوفائدے کمے دی)

که صرف دیوشی فائدے ته نظر اوکړے شی، نوپه شرابو کښے بیا څه نا څه فائده شته، دغه شان جواریٔ کښے هم څه لږه فائده شته، لیکن کله چه ددے تاوان ډیر او فائده کمه ده، الله رب العزت دا حرام اوګرځول۔

نوددے څیزونو (نسوار، سګریټ، چرس، افیم وغیره) نه دشرنه ډک دی او فائده هم نه لری ځان ساتل په طریقه اولی سره پکار دی، اوخپل ځان، اولاد او معاشره ددے قسم آفتونو نه لرے ساتل ضروری دی۔

د علماء کرامو اقوال

۱ – درمختار کښې دی :

ویحرم اکل البنج والحشیش والافیون ، لانه مفسد للعقل ویصد عن ذکر الله وعن الصلاه الخ (شامی : ۳۲۵/۵)۔

(دبنګو، چرسو اوافیونو خوراك حرام دے، ځکه داعقل خرابوی اوانسان دالله تعالی دذکر اومانځه نه بندوی)۔

۲ – مجمع البرکات کښې دی :

ولا یجوز اکل البنج والحشیش والافیون وذلك کله حرام، لانه یفسد العقل کذا فی الجوهرة۔

(مجموعة الفتاوی (۲۸۸/۲)۔

(دبنګو، چرسو او افیونو خوراك جائز نه دے اوداټول ځیزونه حرام دی، ولے چه داعقل خرابوی دغسے په جوهره کښې هم دی)۔

۳ – علامه شاه عبد العزیزؒ فرمائیلی دی :

والافیون محرم اما لانه سم یضرر ضرراً بیناً فی البدن کما هو مشروح فی الطب واما لانه مفتر مخدر وروی احمد فی مسنده وابوداود عن ام سلمة انه ﷺ نهی عن کل مسکر ومفتر، قال القسطلانی فی المواهب : قال العلماء : المفتر

کل مایورث الفتور والخدر فی الاطراف، وهذا الحدیث ادل دلیلِ علی تحریم الحشیش وغیرها من المخدرات فانها ان لم تکن مسکرة کانت مفترة مخدرة.

(فتاوی عزیزی ص ۱۲۰/۲، للشاه عبد العزیز الدهلوی)۔

(افیون حرام دی یاخو په دے وجه چه داښکاره ضرر بدن ته ورکوی لکه ددے تفصیل په علم طب کښې راغلے دے، اویا په دے وجه چه داپه بدن کښې سستیا او تخدیر پیدا کوی، او امام احمد په خپل مسند کښې او امام ابوداود (په خپل سنن) کښې د ام سلمه نه روایت کړیدے چه : رسول الله ﷺ دهر نشه آور اوسستیا پیدا کونکی ځیزنه منع فرمائیلے ده۔ قسطلانی په (المواهب) کښې فرمائی :

علماؤ وئیلی دی چه مفتر هرهغه شی ته وائی چه سستیا او خمار کیدل پیداکوی په لاسونو اوخپو کښې، اودا حدیث په ټولو دلیلونو کښې غټ دلیل دے په تحریم دبنګو وغیره نشائی ځیزونو باندے، ولے چه که داځیزونه نشه پیدا هم نه کړی، نو سستیا اوخمار کیدل خو خامخاه پیدا کوی)۔

۴ – شیخ عبد القادر الرافعیؒ فرمائی :

کم رأیت فی تبیین المحارم من باب الخمر والمیسیر ما

نصه واما الافیون فهو حرام عند محمد قلیله و کثیره، وقال فی السراج والوهاج : الافیون حرام ولا یقید حرمته بقول احد وهو الظاهر لانه مضر بالبدن وکل شئ یضرّ به فهو حرام وکذا یسیئ الخلق ویضعف العقل.

(حاشیة الشامی ۲/۴۱).

(دتبیین المحارم په باب الخمر والمیسیر کښے دا راغلی دی : هرچه افیون دی نو په نیز دامام محمد باندے لږ اوډیر دواړه ئے حرام دی، اوپه (السراج الوهاج) کښے وائی : افیون حرام دی اوددے حرمت دچا په خبره باندے نشی مقید کولے، اوهمدا خبره ښکاره ده، ولے چه دابدن ته ضرر رسوی اوهرهغه شے چه بدن ته ضرر رسوی نو هغه حرام وی، دغه شان افیون اخلاق خرابوی او عقل کمزورے کوی)۔

دامام محمدؒ په نیز چه څه شی زیاته حصه نشه راولی دهغه کم هم حرام دی (شامیه : ۳/۲۲۵)۔

علامه ابن حجرؒ فرمائی :

هر نشه راوستونکے شے حرام دے۔ (۱۰/۳۸)۔

بحر الرائق (۳/۲۴۸) کښے دی :

السکر فی شراب حرام

(نشه په هرمشروب کښے حرامه ده)۔

۵ - فتاوی دیوبند(۱۲/۲۱۵) کښے دی :

دشرابو او بنگو یو شان حکم دے۔

حافظ ابن حجرؒ فرمائی :

شراب په لغت کښے دانګورو شیرے ته اوپه شریعت کښے هر نشه راوستونکی شی ته شراب وائی۔

(فتح الباری (۱۰/۳۵، ۴۶، ۱۰/۳۸).

۶ - فتاوی کاملیه ص (۲۷۰) کښے دی :

ولا یجوز اکل الحشیشة والافیون وذلك کله حرام۔

(چرس او افیون خوړل جائز نه دی بلکه دټول حرام دی)۔

۷ - الجوهرة النیرة (۲/۲۷۰) دَ العلامة ابو بکر بن الحداد الیمنیؒ کښے هم دغه شان عبارت دے۔

۸ - شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ فرمائی :

چرس حرام دی اوڅوك چه چرس اوڅښی هغه ته به هم داسے حد ورکولے شی لکه څنګه چه شرابی ته حد ورکولے شی، بلکه داد شرابو نه زیات خبیث دی څکه دا عقل او مزاج دواړه خرابوی اوسړی کښے خنثیٰ مشکل کیدل او دیوث والے پیدا کوی، اودا په هغه څه کښے لفظاً اومعنیً داخل دی کوم نشه آور څیزونه چه الله اود هغه رسول ﷺ حرام کړیدی۔

(السياسة الشرعية)

دارنګه شیخ الاسلام په خپله فتاوی (٢٢٢/٣٤) کښې فرمائی : چرس ملعون دی اوددې څښونکے هم ملعون دے اوڅوك چه دے ته حلال وائی هغه هم ملعون دے۔

٩ – علامه ابن القیمؒ هم دخپل استاد په شان داسې فرمائی :

ان الخمر يدخل فيها كل مسكر مائعاً كان او جامداً عصيرا او مطبوخاً۔

(دشرابو په حکم کښې هرنشه آور څیز داخل دے برابره خبره ده که هغه نرم وی اوکه کلك، خام وی که پوخ، او په دے کښې (لقمة الفسق والفجور) یعنے چرس هم داخل دی، اودا ټول په نص درسول الله ﷺ باندے شراب دی، ځکه هغه فرمائی چه هر نشه آور څیز شراب دی)۔

(اوګوره : فقه السنة : ٣٤٧/٢)۔

١٠ – استاد سید سابقؒ په (فقه السنة : ٣٤٧/٢) کښې د شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ او علامه ابن القیمؒ د حوالو ذکر کولو نه روسته لیکلی دی :

وماقاله شيخ الاسلام ابن تيمية وتلميذه ابن القيم وغيرهما من العلماء هو الحق يسوق اليه الدليل وتطمئن به النفوس،

واذ قيد تبين ان النصوص من الكتاب والسنة تناول الحشيش فهي تتناول ايضاً الافيون الذى يعنى العلماء انه اكثر ضرراً ويترتب عليه من المفاسد مايزيد على مفاسد الحشيش كما سبق عن ابن البيطار.

(کومه خبره چه شیخ الاسلام اودهغه شاګرد اونورو علماؤ کړیده همدا هغه حقه خبره چه دلیل همدے طرفته راهنمائی کوی، اوزړه وربانده مطمئن کیږی، اولکه څنګه چه نصوص دقرآن اوسنت چرسو ته شاملیږی نودغه شان افیونو ته هم شاملیږی او علماؤ وئیلی دی چه افیون ډیر ضرری دی دچرسو نه ، اوپه افیونو کښې دچرسونه زیات مفاسد دی، دارنګه دا نصوص هغو ته اونورو څیزونوته هم شامل دی چه اوس پیدا شویدی، او پخوا نه وو ځکه داهم لکه دانګورو دشرابو غونته داسې دی چه عقل پټوی)۔

اوبیا روسته فرمائی :

(څوك چه ددے نه یو شے هم جائز ګڼړی، نوداپه الله رب العزت باندے دروغ جوړوی، اویا په الله باندے هغه څه وائی چه دهغے علم ورته نشته، اومخکښې ذکر شو چه بعضے احناف علماؤ فرمائیلی دی : چه څوك چرسو ته جائز وائی

هغه زندیق او مبتدع دے۔

اوخوك چه چرسو ته جائز وائی په دے باندے زندیق اومبتدع جوړیږی نو ځوك چه دے مخدراتو ته جائز وائی سره ددے نه چه ډیر زیات ضرری اوفسادی دی، نو په طریقه اولی باندے به زندیق او مبتدع جوړیږی، اوشریعت به داضرری ثیز څنګه جائز کړی، سره ددے نه چه ددے ضرر دټول اُمت په اخلاقو، صحت، مال، افرادو اواجتماع باندے دے، اوشریعت مطهره ددے دپاره راغلے دے چه مصالح ډیر کړی اومفاسد ختم کړی)۔

دارنګه هغه فرمائی :

کوم ثیزونه چه عقل ختموی دشرابو نه بغیر لکه چرس اونو مخدرات شو نودا حرام دی ځکه دا هم نشه آور دی۔

١١ – صاحب د سبل السلام په شرح د بلوغ المرام کښے فرمائیلی دی :

انه یحرم کل مسکر من ای شئ، وان لم یکن مشروباً کالحشیشة.

(هرهغه شے چه نشه راولی هغه حرام دے اګرکه هغه دڅښلو نه وی لکه چرس شو)۔

١٢ – امام ذهبیؒ په خپل کتاب الکبائر ص (٨٦) کښے

فرمائی :

فصل : والحشیشة المصنوعة من ورق القنب حرام کالخمر یحد شاربها کما یحد شارب الخمر وهی اخبث من الخمر.

(چرس هم لکه د شرابو غونته حرام دی، او ددے څښونکی ته به حد ورکولے شی څنګه چه د شرابو څښونکی ته حد ورکولے شی، بلکه چرس د شرابو نه هم زیات خبیث دی، ځکه عقل اومزاج دواړه خرابوی، اود سړی نه خنثی مشکل جوړوی اونورے خرابیانے په بدن کښے پیدا کوی، اوشراب او چرس دواړه انسان لره دالله تعالی د ذکر او مانځه نه منع کوی، اوکومو بعضو متاخرینو علماؤ چه ددے په حد کښے توقف کړے هغه مرجوح قول دے)۔

شیخ الاسلام ابن تیمیهٔ بعینه همدا خبره کړیده، لکه مخکښے مونږ دهغه قول ذکر کړو۔

١٣ – ابن الحجر الهیثمی په خپل کتاب الزواجر ص (٢١٢/١) کښے فرمائیلی دی :

(یوسلو اویایمه (١٧٠) ګناه : چرس او افیون او بهنګ خوړل، اودا ټول ثیزونه نشه راولی، اومرا د په نشے سره دلته عقل پټول دی او دا نه دی مراد چه مستی راولی

ځکه داقسم نشه هغه نشه آور څیزونه راولی چه هغه نرم وی)۔

اوکله چه داپته اولګیده چه داټول نشه پیدا کونکی دی نو ددے استعمال داسے ګناه کبیره اوفسق دے څنګه چه د شراب څښل ګناه کبیره اوفسق دے، اوکوم وعیدونه چه دشراب خور په باره کښے راغلی دی هغه وعیدونه ددے نورو نشه آور څیزونو په باره کښے هم دی ځکه چه ټول په علت کښے سره شریك دی۔

(اوګوره : فتاوی الدین الخالص (٢/٣٨٨) للشیخ ابی محمد امین الله حفظه الله)۔

١٤ – الشیخ عبد المجیدؒ مفتی الدیار المصریه فرمائی:

ولا یشك شاك ولا یرتاب مرتاب ان تعاطی هذه المواد حرام۔

(په دے خبره کښے به هیڅوك شك اوتردد اونکړی چه ددے (نشه آور) موادو استعمال حرام دے)۔

(اوګوره : فقه السنه)۔

١٥ – دکتور یوسف القرضاوی په خپل کتاب : الحلال والحرام ص (٧٥) کښے فرمائی :

د شرابو د جملے نه دا مواد مخدره هم دی : چرس، کوکائین، افیون اوداسے نور۔ اوبیا روسته یوه قاعده ذکر

کوی چه هرشے انسان ته ضرر ورکوی نو دهغے خوراك څښاك حرام دے، لکه رقم طراز دے :

فان المسلم لیس ملك نفسه وانما هو ملك دینه وامته وقال : لان الله تعالی قال : ولا تقتلوا انفسکم، ملخصاً۔

یعنے : مسلمان به ضرری څیز ځکه نه استعمالوی چه دے دخپل ځان مالك او واکدار نه دے بلکه دے دخپل دین او اُمت مملوك دے، اوبل ځکه چه الله تعالی فرمائیلی دی : خپل ځانونه دبتاهئ کندے ته مه غورزوئ !

١٦ – دکتور وهبة الزحیلیؒ فرمائی :

اوهر هغه شے حرام دے چه عقل زائله کوی لکه چرس، بهنګ او افیون ځکه دے کښے ضرر پروت دے او حدیث کښے راځی : لا ضرر ولا ضرار فی الاسلام، وقال ایضاً : لا ضرار فی الاسلام. انظر الارواء۔

یعنے : په اسلام کښے نه خپل ځان ته ضرر ورکول شته اونه بل ته ضرر ورکول شته۔

(الفقه الاسلامی وادلته : ٦/١٦٦)۔

١٧ – حکیم محمد طارق چغتائی په خپل کتاب سنت نبوی اور جدید سائنس (١/٢٥٣) کښے فرمائی :

اسلام کښے ټول نشه آور څیزونه شراب، افیون، چرس،

بهنګ وغیره حرام ګرځولے شویدی برابر خبره ده که دهغې مقدار ډیر وی اوکه کم یوشانته حکم لری۔

١٨ – الملخص الفقهی (٢/٤٦١) کښې صالح بن فوزان بن عبد الله فرمائی :

ولا یحل من الاطعمة ما فیه مضرة کالسم والخمر والحشیشة والدخان التبغ لقوله تعالی : (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة، فالآیة الکریمة تدل علی تحریم اکل اوشرب کل مافیه مضرة مع ادلة اخری تدل علی تحریم الاطعمة والاشربة الضارة للعقول والابدان.

(هغه خوراك، څښاك چه په هغے کښې ضرر وی لکه زهر، شراب، چرس ، چیلم، سګریټ وغیره حرام دے ځکه الله تعالی فرمائی : ځان په زوره هلاکوئ مه ! دا آیت کریمه اوددے په شان نور دلائل دلیل دی په دے چه دهرهغه شی خوراك، څښاك حرام دے چه انسان ته ضرر ورکوی، عقل اوبدن خرابوی) ۔

١٩ – فتاوی هیئه کبار العلماء (٢/٧٤٨) کښے دی :

التدخین وشرب التبغ علی ای کیفیة حرام لان ذلك من الخبائث.

(سګریټ نوشی او چیلم څښل په هره طریقه چه وی

حرام دی، ځکه چه داپه خبائثو کښے شمار دی)۔

دغه شان فرمائی :

شرب السجار والشیشة حرام لما فی ذلك ضرر وقد قال النبی ﷺ : لا ضرر ولا ضرار، ولانهما من الخبائث وقد قال الله تعالی : ویحرم علیهم الخبائث.

٢٠ – علامه علی طنطاویؒ په خپله فتاوی ص (١١٧) کښے فرمائی :

وقد اجمع الناس من مسلمین وغیر مسلمین ممن له علم وله خبرة علی ان الدخان مؤکد ضرره معدوم نفعه وان من المصلحة منعه ومحاربته۔

(مسلمان دے که غیر مسلم چه علم او تجربے والا وی دهغوی په دے خبره اتفاق دے چه په سګریټ نوشئ کښے ضرر جوخت دے او فائده ئے نشته، اومصلحت په دے کښے دی چه په دے باندے پابندی اولګولے شی اوددے په خلاف جنګ اوشی)۔

٢١ – دکتور دانیال ایچ کرس، چه په امریکه کښے داعصابی بیماریانو متخصص دے په خپل کتاب : (الدخینة فی نظر الطبیب) کښے چه (الزهرة) عربی ته ترجمه کړے لیکی :

ان دخان التبغ يحتوى على مالا يقل عن تسعة عشر نوعاً من السموم وان كلاً منها له مفعول قتال (ص : ۳۲)۔

۲۲ – دار العلوم اکوړه خټك نه هم ددې دحرمت فتوی شائع شوې چه دهغې نوم دې : دافيونو تجارت دشريعت په رڼا کښې۔

تنبيه : دعلماؤ اقوال په دې وجه پيش کړې شو چه څوك دې ځيزونه ته جائز وائي هغه عام طور سره دعلماؤ اقوال پيش کوی، که نه وی نو مونږ ته دالله اودهغه درسول ﷺ دقول په موجودګۍ کښې دهيچا دقول او عمل ضرورت نشته، اونه دهغه درسول ﷺ د خبرې په مقابل کښې دچا خبره معتبره ده ـ

ہوتے ہوئے مصطفیٰ کی گفتار   مت دیکھ کسی کا قول وکردار

اودا اختلاف ددې خبرې دليل نه دې چه ګنې دا مختلف فيه مسئله ده، او دواړو جانبينو باندې به ملامتيا نه وی، ولې که چرې صرف دچا اختلاف کول دليل دجواز او نه جواز شی نو بيا دا کومه يوه قطعی مسئله ده چه په هغې کښې اختلاف نشته، اختلاف خو خلقو دالله په باره کښې هم کړيدې، درسول الله ﷺ په باره کښې هم، دقرآن کريم په باره کښې هم، دقيامت په باره کښې هم، نو بيا په کارده

چه دې کښې څوك اختلاف کوی بقولِ شما هغه هم قابلِ ملامتيا نه وی! كما لا يخفى على من له عقل وهدايه وليس له غوايه !!

ددې آيتونو او حديثونو اوآثارو او اقوالو دعلماؤ نه معلومه شوه چه شراب هر نشه راوستونکی شی ته وئيلې شی، اودا دجمهورو فقهاء او محدثينو اتفاقی خبره ده۔

امام شافعیؒ، امام مالكؒ، امام احمد بن حنبلؒ او جمهور محدثين شراب عام ګڼړی، دغه شان اهل لغتو علماؤ لکه صاحب قاموس وغيره هم عموم ته ترجيح ورکوی۔

(**اوګوره** فتح القدير (۲۳/۹) البحر الرائق (۲۱۷/۸) تقريرات الرافعی (۲۱۳/۲)۔

په احناف علماؤ کښې هم دامام محمدؒ په نيز شراب هر نشه راوستونکی شی ته وئيلې شی، فقهائے احناف هم د امام محمدؒ په قول فتوی ورکوی، لکه علامه شامی دلسو کتابونو حواله ليکی او فرمائی :

والفتوى فى زماننا بقول محمد رحمه الله.

(زمونږ په زمانه کښې فتوی په قول دامام محمدؒ ده)۔

(شامی : ۳۲۳/۵)۔

مولا نا عبد الحیؒ صاحبؒ په خپله فتاوی کښې د خزانة

المفتین، مجمع البرکات، مجمع البحرین، تبیین الحقائق، فتاوی بزازیه، خلاصة الفتاوی، شرح الوقایه، نهایه، عنایه، الواقعات او نورو کتابونو حوالو ذکر کولو نه پس فرمائی : چه داټول علماء وائی چه فتوی دامام محمد په قول ده۔
(مجموعة الفتاوی : ۲/۲۳۲).

او دا حدیث : الخمر ما خامر العقل، او : کل مسکر خمر، اوددے په شان نور حدیثونه ئے مؤید دی۔

ددار العلوم حقانیه نه یوه فتوی شائع شوے هغے کښے هم دی چه په مسکراتو کښے فتوی دامام محمد په قول ده (ص : ۳۱)۔

په دے وجه ټول قسمونه دنشه آورو څیزونو لکه چرس، افیون وغیره دشریعت په رنړا کښے دشرابو په شان حرام دی، اوکوم احکام چه دشرابو دی همدغه احکام دافیونو او چرسو هم دی۔

❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د افیونو تجارت

دافیونو اونورو نشه راوستونکو څیزونو استعمال او کارو بار او تجارت کول حرام دی

ټولو مسلمانانو ته معلومه ده چه نشه نشه راوستونکی څیزونه په معاشره کښے د بے شماره جرمونو او بد اخلاقو سبب دے، نو ځکه دشریعت په نظر کښے ددے خرڅول او ددے کارو بار کول حرام دی، دے دپاره چه د معاشرے نه دا ګند بلاء ختمے شی اوددے قسم ګناهونو قلع او قمع اوشی،او ددے په تحریم باندے قرآن، سنت، داهلِ علمو او اهلِ طب اقوال او عقل ټول واضح دلائل دی۔

(۱) – اول دلیل : د قرآن کریم نه

قال الله تبارك وتعالی :

﴿ ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان ﴾۔ [مائده : ۷]۔

(دګناه او زیاتی په کار کښے دیوبل سره تعاون مه کوئ)

نو هرکله چه چرس، افیون اونور نشه آور څیزونه حرام

شو، نوددے کرکیله، خرخول، اخستل او تجارت کول ټول حرام دی، ځکه چه دے ټولو صورتونو کښې په ګناه باندے مدد او تعاون کول راځی، چه په مذکوره نصِ قطعی سره حرام دے۔

(۲) – دویم دلیل :

قال الله تعالی :

﴿ ولا تأكلوا اموالكم بينكم بالباطل ...... ﴾ الآیه.

(خپل مینځ کښې خپل مالونه په باطله طریقه مه خورئ)

په باطله طریقه د مال خوړلو دوه صورته دی :

۱ – دظلم، غلا، خیانت او غصب په طریقه دچانه مال واخستلے شی، اوهغه استعمال کړے شی۔

۲ – دچانه مال په داسے طریقه واخستلے شی چه هغه شرعاً منع وی، لکه چانه مال په جوارئ اخستل، دسود په طریقه اخستل، دشرابو خرڅولو په ذریعه یا ددے نه علاوه دنورو نشه آورو شیزونو په ذریعه باندے مال حاصلول شو، نو په دے دویم صورت باندے مال اخستل هم حرام دی اګرکه دهغه بل کس رضاوی۔

(۳) – دلیل :

رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے :

ان الله اذا حرم على قوم اكل شئ حرم عليهم ثمنه.

(مسند احمد (۱/۲٤۷) ابو داود (۲/۱۳۷)

(بیشکه الله تعالی چه کله په یو قوم باندے دیو شی خوراك حرام کړی، نو په هغوی باندے دهغے (حرام شی) قیمت (روپئ، پیسے) هم حراموی)۔

په یو بل روایت کښې داسے دی :

ان الذی حرم شربها، حرم بیعها.

(مسلم، موطا امام مالك، نسائی ۲/۲۳۰، مسند احمد ۱/۲٤٤)۔

(هغه ذات چه ددے څښل ئے حرام کړیدی، ددے اخستل خرڅول ئے هم حرام کړیدی)۔

٤ – دلیل :

وعن انس رضی الله عنه قال : لعن رسول الله ﷺ فی الخمر عشرة : عاصرها ومعتصرها وشاربها وحاملها والمحمولة اليه وساقيها وبائعها واكل ثمنها والمشترى لها.

(رسول الله ﷺ د شرابو په حقله لسو کسانو باندے لعنت وئیلے دے : دهغے په جوړونکی، دهغے په نچوړونکی، دهغے په څښونکی، دهغے په وړونکی، چاله وړل کیږی، دهغے په څښوونکی، دهغے په خرڅونکی، دهغے په روپو خوړونکی، دهغے په خرڅونکیاو چا دپاره

چه داخرڅولے شی په هغه باندے لعنت فرمائیلے دے)۔

٥ - دلیل :

عن ابن عباس رضی الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال :
ان من حبس العنب ایام القطافِ حتی یبیعه لمن یتخذه خمراً فقد تقحم فی النار.

(ابن عباسؓ روایت کوی، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے : کوم سړے چه دانګورو د شوکولو په وخت هغه په دے غرض ذخیره کړی چه داپه شراب جوړونکی باندے ورخرڅ کړی، نوبیشکه دا سړے په اور کښے داخل شو)۔

نوددے حدیث نه په طور د اشارة النص سره دا معلومه شوه چه دچرسو او افیونو کرکیله ددے غرض دپاره حرام ده، سره ددے نه چه انګور په خپل ذات کښے یو حلال نعمت دے، نو کوکنار کرل به څنګه جائز شی، چه ددے اصل ذات مردار او حرام دے !!

٦ - وعن جابر قال قال رسول الله ﷺ :
ان الله حرم بیع الخمر والمیتة والخنزیر والاصنام.
(بخاری : ٢٩٨/١)۔

(جابرؓ روایت کوی، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے : بیشکه الله تعالی شراب، مرداره، خنزیر، اوبتان اخستل

اوخرڅول ټول حرام کړیدی)۔

امام نوویؒ ددے حدیث په شرح کښے لیکلی دی :

قال القاضی : تضمن هذه الاحادیث ان مالا یحل الله [illegible]
الانتفاع لا جوز بیعه وانه لا یحل اکل ثمنه.
(شرح النووی : ٢٣/٢).

(قاضی فرمائی : په دے درے احادیثو کښے (کوم چه ده ذکر کړیدی) دا مضمون راغلے دے چه دکوم شی نه فائده اخستل الله تعالی حلال کړی نه وی دهغے خرڅول او دهغے پیسے خوړل جائز نه دی)۔

تفسیر قرطبی (١٦٧/٦) کښے دی :
وفیه دلیل علی تحریم بیع العذرات وسائر النجاسات، وما لایحل اکله.

(په دے کښے دلیل دے په دے خبره چه دګندګئ اود نور نجاساتو ، دغه شان دهغه څه چه حلال نه وی خرڅول اخستل جائز نه دی)۔

علامه شامی لیکلی دي :
د نشه آور څیزونو تجارت حرام دے، او په دے باره کښے فتوی دامام محمدؒ په قول ده (شامیه : ٣٢٣/٥)۔
دامام محمدؒ په نیز دټولو نشه پیدا کونکو څیزونو

تجارت حرام اومنع دے اود ټولو فقهاؤ فتوی دامام محمد په قول ده۔ (مجموعة الفتاوی : ۲۳۲/۲)۔

علامه عبد الحئ لکهنویؒ لیکلی دی چه دخشخاشو ددانو نه افیون ویستل او خرڅول حرام دی۔

(مجموعة الفتاوی : ۲۵٦/۲).

بل ځائے لیکی : دافیونو تجارت نه دے جائز۔

(مجموعة الفتاوی (۲۳۲/۲)۔

د دار العلوم دیوبند مفتی محمود حسین د یو سوال په جواب کښے لیکلی دی : دافیونو تجارت مکروه تحریمی دے۔ (اوګوره : فتاوی محمودیه (۳۵۳/۱۳)۔

استاذ سید سابق صاحب فرمائی :

ان زراعة الحشیش والافیون لاستخراج المادة المخدرة والا تجار فیها حرام بلاشك.

(فقه السنة : ۳٤۹/۲)۔

(بیشکه چه دچرسو او افیونو کرکیله ددے لپاره چه مواد مخدره ترینه جوړ کړی حرام دی، اوددے تجارت کول هم بلا شکه حرام دے)۔

اوهمدا خبره مفتی الدیار المصریه الشیخ عبد المجید سلیم هم کړے ده۔

(اوګوره : فقه السنة (۳٤۹/۲)۔

علامه عبد الرحمن الجزیریؒ لیکلی :

دعلماء کرامو په دے مسئله کښے اتفاق دے چه چرس او خشخاش کرل حرام دی ځکه ددینه نشه راوستونکی ځیزونه تیارولے شی۔

(اوګوره : الفقه علی المذاهب الاربعة (٤٠/٥).

دغه شان دچرسو او افیونو نه علاوه نور نشه آورو ځیزونو تجارت هم حرام دے، اودا اګرکه په ظاهره ددے ځیزونو تجارت دے لیکن داپه اصل کښے دانسانانو دارواحو، اود اخلاقو خرابولو تجارت دے۔

(الفقه علی المذاهب الاربعة : ٤٠/٥)۔

فتاوی حقانیه (٤۳۵/٦) کښے ئے دافیونو کرل او اخستل خرڅول ناجائز ګنړلی۔ (دافیون کرلو حکم) په عنوان سره لیکی :

سوال : افیون کرل دشریعت په نقطه نظر سره څه حکم لری؟

جواب : افیون یو داسے شے دے چه دهغے نه په دے زمانه کښے خطرناك او مهلك ترین نشه آور ځیز یعنے هیروین جوړولے شی چه دهغے نه پوره دنیا تباهئ او بربادئ کښے

ګیره ده، اوددے مضرِ محض کیدو باندے اقوامِ عالم متفق دی۔

ددے وجے نه ددے په کرلو، ددے دخرڅولو او اخستلو په جواز باندے څه خاص دلا ئل نه ملاویږی بلکه عام اقوال ددے دحرمت تائید کونکی دی، بیاهم که چرے دافیون استعمال ددوائی پورے محدود وی یا دافیونو تخم (خشخاش) حاصلول مقصود وی نو دضرورت مطابق په محدود انداز کښے ددے دکرلو ګنجائش پیدا کیږی، مګر په معاشره کښے ددے نیت ډیر کم پیدا کیږیّ۔

زه وائم: روسته ذکر کیږی چه آیا دیته ضرورت شته که نه!

مفتی عزیز الرحمن صاحب دیو سوال په جواب کښے لیکی:

په ګاډی اوموټر کښے افیون اوړل او په هغے مزدوری اخستل جائز نه دی۔(عزیز الفتاوی: ۱/۶۶۷)۔

د دار العلوم حقانیه نه هم یوه فتوی د افیونو په موضوع باندے شائع شوے اوپه هغے کښے ئے دا ثابته کړے چه دافیونو کرل، ددے اخستل خرڅول ټول حرام دی۔

(اوګوره دافیونو تجارت دشریعت په رنړا کښے ص (۷)۔

فتاوی حقانیه (۶/۴۵) کښے دی:

افیون، چرس، بهنګ، هروئین دنشے راوستلو په وجه حرام دی لهذا دحرام شی قیمت اوپه ګناه باندے دمدد کولو په وجه ددے د اخستلو خرڅولو نه ځان ساتل پکاردی، ځکه ددے شیزونو نه دانسان دین اودنیا بربادیږی۔

دغه شان په (۶/۴۳۶) کښے دیو سوال په جواب کښے دی بهنګ چونکه دنشه راوستونکو شیزونو دجملے نه دے، نوددے وجے نه ددے خرڅول، ددے اخستل، دغه شان ددے کرل شرعاً ناجائز دی۔

فتاوی کاملیه ص (۲۰۷) کښے الشیخ محمد کامل بن مصطفی الطرابلسیؒ فرمائی:

اتفق مشائخنا ومشائخ الشافعی علی تحریم الحشیش وافتوا باحراقه وامر بتادیب بائعه والتشدید علی آکله، فهو زندیق مبتدع.

(زمونږ اود مشائخ شافعیو په دے خبره اتفاق دے چه چرس حرام دی، اوپه دے چه دوی فتوی ورکړے په سزولو. دهغے اوپه دے چه څوك دے لره خرڅوی نو هغه له دے ادب ورکړے شی، اودوی ددے په خوړونکی باندے دسختیئ اظهار کړیدے، چه دازندیق او بدعتی دے)۔

فتاوی ثنائیه (٤٠٣/٢) کښې علامه ابو الوفاء ثناء الله امرتسری رحمه الله (اهل حدیث عالم) دیو سوال په جواب کښې لیکلی دی :

تنباکو چونکہ مکروہ ہے، اس کی بیع کا بھی یہی حکم ہے۔

(تنباکو چونکه مکروه دے، نو ددے دخرخولو هم داشان حکم دے)۔

روستو (٤٠٤/٢) کښې لیکی :

حقے کو مکروہ بھی کہا گیا ہے اور حرام بھی بلکہ مباح بھی مگر ترجیح حرمت کو معلوم ہوتی ہے۔

(حقے (چیلم) ته مکروه، حرام، بلکه مباح هم وئیلے شویدی مگر راجحه داده چه حرامه ده)۔

فتاوی هیئه کبار العلماء (٧٣١/٢) کښې دی :

فی حکم القات والدخان : ولا یجوز بیعها ولا شرائها ولا التجارة فیها وثمنها حرام وسحت .

یعنې : ددے اخستل اوخرڅول جائز نه دی اونه پکښې تجارت کول جائز دی، اوددے پیشے حرام اوقبیحے دی۔

❀❀❀❀❀❀❀❀

افیون په دوائی کښې استعمالول

افیون او نور نشه آور مواد د دوائی په طور استعمالول هم نه دی جائز

په دے خبره دلائل دادی :

١- عن ابی الدرداء قال : قال رسول الله ﷺ : ان الله انزل الداء وانزل له الدواء، وجعل لکل داء دواء، ولا تداووا بحرام.

(رواه ابو داود (٣٨٥/٢) وکذا فی المشکاة)۔

(ابو الدرداء رضی نه روایت دے، رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے : الله رب العزت بیماری هم پیدا کړیده اودهغے دپاره ئے دوائی هم پیدا کړیده، اوهغه دهرے بیمارئ دپاره دوائی مقرر کړیده، نو تاسو په حرامو باندے دوائی مه کوئ)۔

(وسنده حسن، انظر الصحیحة : ١٧٥/٤)۔

٢ - وعن ابی هریره رضی الله عنه قال : نهی رسول الله ﷺ عن الدواء الخبیث.

(رواه الترمذی وابن ماجه)۔

(ابو هریرة نه روایت دے چه رسول الله ﷺ منع فرمائیلے

ده دخبیثے (حرامے) دوائی کولو نه)۔

۳ - وعن ام سلمة رضی الله عنها عن النبی ﷺ قال :

ان الله لم یجعل الشفاء فیما حرم علیکم.

(اخرجه البیهقی وصححه ابن حبان ، کذا فی بلوغ المرام،
وانظر المصنف لابن ابی شیبة (۲۳/۷)۔

(ام سلمے رضی الله عنها نه روایت دے چه رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے : الله تعالی تاسو دپاره په حرامو څیزونو کښے شفاء نه ده اچولے)۔

۴ - وعن ابن مسعود رضی الله عنه قال :

ان الله لم یجعل شفائکم فیما حرم علیکم.

(ابن مسعودؓ فرمائی : الله تعالی چه پتاسو کوم شے حرام کړیدے په هغے کښے ئے تاسو دپاره شفاء نه ده اچولے)۔

ددے مذکوره حدیثونو نه صفا معلومه شوه چه د حرامو څیزونو استعمال نه د دوائی دپاره جائز دے اونه د بل څه دپاره !!

❁❁❁❁❁❁❁❁

حرامو څیزونه د دوائی په طور استعمالولو باره کښے د علماؤ اقوال

۱- علامه سیوطیؒ ددے حدیثونو لاندے لیکی :

وهذا حرام۔

یعنے : په حرامو اونشه آورو څیزونو باندے دوائی کول حرام دی۔ (ابوداود (۲/۲۸۵)۔

۲ - علامه ابن نجیمؒ فرمائی :

وان المحرم شرعاً لا یجوز الانتفاع به للتداوی کالخمر.

(البحر الرائق (۶/۱۷۲)۔

یعنے : کوم څیز چه شرعاً حرام وی هغه ددوائی په طور استعمالول هم حرام دی لکه شراب۔

۳ - علامه شامیؒ لیکی :

ان المذهب انه لایجوز التداوی بالمحرم.

(شامی : ۵/۳۲۰).

(زمونږ مذهب دادے چه په حرامو باندے دوائی کول جائز نه دی)۔

۴ - علامه عبد الحیٔ لکهنویؒ لیکی :

په افیونو دوائی کول جائز نه دی۔

(مجموعة الفتاوی (١٠/٢٠٥).

٥ – صاحب هدایه فرمائی :

والاستشفاء بالمحرم حرام. وهکذا فی البحر

یعنے : په حرام څیزونه بطور دوائی استعمالول حرام دی۔

٦ – په المغنی (١٠/٣٢٦) کښے دی :

لایباح شرب الخمر للتداوی.

یعنے : ددوائی په طور شراب استعمالول حرام دی۔

اوبیا روسته حدیث ذکر کوی :

عن مخارق ان النبی ﷺ دخل علی ام سلمة وقد نبذت نبیذا فی جره فخرج والنبیذ یهدر فقال : ما هذا فقالت : فلانه اشتکت بطنها فنقعت لها فدفعه برجله فکسره وقال : ان الله لم یجعل فیما حرم علیکم شفاء.

ددے حاصل معنے داده چه : په حرامو کښے الله تعالی شفا نه ده اچولے۔

٧ – علامه مبارکفوریؒ په تحفه الاحوذی (٣/١٦٠) کښے فرمائی : په حرامو باندے دوائی کول جائز نه دی، نه عقلًا اونه شرعاً۔

اوبیا فرمائی :

څوک چه دا وائی چه که دچا یقین وو چه په دے حرامه دوائی ښه کیږی نو بیائے خوړل جائز دی، نو ددوی خبره غلطه ده، ځکه داپه یقین سره وئیل چه دے سره به ښه کیږی دحلالے دوائی په باره کښے هم نشی وئیل کیدے !

٨ – علامه ابن القیمؒ فرمائی :

په حرامو تداوی کول عقلًا او شرعاً منع دی، شرعاً خوځکه منع دی چه حدیث کښے راځی ، (ولا تداووا بحرام) او عقلًا ځکه منع دی چه ددے شی ذات خبیث دے ځکه الله رب العزت چه مونږ باندے دا شے حرام کړیدے دا دوجے دخبث (گندگئ) ددے شی نه، ددے وجے نه ئے نه دے حرام کړے چه الله مونږ ته یوه سزا راکوی لکه بنی اسرائیلو باندے چه به یو شے دعقوبت دوجے نه حرامیدلو

﴿فبظلم من الذین هادوا حرمنا علیهم طیبات احلت لهم﴾

نو په دے باندے دوائی کول نه دی پکار، اودا اگرکه دبیمارئ اثر ختموی لیکن دے سره سره غټ مرضونه پیدا کوی دوجے دخبث او پلیتئ نه۔

(اوگوره : زاد المعاد للعلامة ابن القیمؒ : (٤/١٤١)۔

زه وایم : ددے مثال دادے چه بعضے حکیمان داپه دوائی کښے دقوت باه دپاره استعمالوی نو دیته یو څه وقت فائده

ورکوی لیکن روسته ډیر ضررونه او نقصانونه راولی لکه سرعت انزال، نسیان اوداسے نور شو۔ دغه شان بعضے حکیمان ئے داسهال دپاره هم استعمالوی۔

٩ – حکیم محمد طارق چغتائی په سنت نبوی او جدید سائنس کښے لیکی : په حرامو ځیزونو کښے شفا نشته۔

اوبیا روسته لیکی :

نن ولے په دوایانو کښے شفا نشته، ځکه دادوایانے په یورپ اومغربی ممالکو کښے جوړیږی اودلته راځی، په هغو دوایانو کښے دننه داسے حرام ځیزونه موجود وی چه الله تعالی په نیز په هغے کښے شفا نشته، بلکه وعید او عذاب دے۔

په یوه بله موقعه باندے لیکی :

دحرامو حیواناتو په غوښه ، شرابو، وینه ، نشه آور ځیزونو او زهریله دوایانو کښے شفا نشته۔

بیا روسته واقعات راوړی چه مخکښے ډاکټرانو بعضے حرام ځیزونه په دوایانو کښے استعمالول لیکن دجدید سائنس په ذریعه معلومه شوه چه دا حرام ځیزونه دفائدے په ځائے تاوان ډیر لری، نو ځکه اوس ډاکټرانو بعضے حرام ځیزونه چه مخکښے به ئے په دوایانو کښے استعمالول،

پریښودل۔

(اوګوره : سنت نبوی اوجدید سائنس (٣٩٦/١)۔

١٠ – فتاوی الاسلامیه کښے چه دهغے حاصل دادے :

په حرامو باندے دوائی کول جائز نه دی اوحرام دی اودلیل په دے باندے حدیث دابن مسعود رضی الله عنه دے چه رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے :

ان الله لم یجعل شفائکم فیما حرم علیکم.

(الله رب العزت ستاسے شفا په حرامو کښے نه ده ایښے)۔

رواه البخاری معلقاً وقد وصله الطبرانی باسناد رجاله رجال الصحیح، وابو یعلی واحمد وابن حبان ورجال ابی یعلی ثقات عن ام سلمة، فتاوی اسلامیه (٢١٠/٢) لابن باز وعبد الرزاق العفیفی وغیرهما).

دغه شان فتاوی اسلامیه کښے دی (١٦٥/٢) :

ولا یجوز التداوی بالمحرمات لثبوت الادلة الشرعیة الدالة علی التحریم.

(کوم ځیزونه چه حرام دی هغه ددوائی دپاره استعمالول جائز نه دی، ځکه چه ددے په تحریم باندے دلائل شرعیه راغلی دی)۔

دغه شان په (٤٤٩/٤) کښے هم ذکر کړی۔

١١ – فتاوی هیئه کبار العلماء (٧٣٢/٢) کښے دی :

یحرم التداوی بشرب الخمر وای شئ مما حرمه الله من الخبائث عند جمهور العلماء.

(دجمهورو علماؤ په نیز په شرابو یا ددے نه سیوا په نور هغه ځیزونو سره دوائی کول کوم چه الله حرام کړی دی حرام دی)۔

بیا روسته لیکی :

ومن اباح التداوی من علماء الکوفة فقد قاسه علی اباحة اکل المیتة والدم للمضطر وهو مع معارضته للنص ضعیف لانه قیاس مع الفارق الخ ۔

(د کوفے بعضے علماؤ چه په حرامو سره دوائی کولو ته مباح وئیلی دی نو دائے قیاس کړیدی په خوراك دمردارے اووینے باندے دپاره دمجبور شخص خو داقیاس سره ددینه چه دنص سره ټکراؤ دے ورسره ضعیف هم دے، ولے چه داقیاس مع الفارق دے)۔

۱۲ – فتاوی نذیریه (۴۱٤/۳) کښے مولانا سید نذیر حسین دهلوی رحمه الله فرمائی :

په شرابو باندے دوائی کول جائز نه دی ځکه شراب حرام دی اوحرامو کښے شفا نشته۔

دغه شان (۴۱۵/۳) کښے فرمائی :

په حرام اوناپاکو ځیزونو لکه شراب وغیره سره دوائی

کول حرام اوناجائز دی، برابره خبره ده که هغه ناپاك شے په خپل حالت پاتے وی یاپه دوائی کښے ګډ کړے شوے وی اوخپل حالت ئے بدل شوے وی؛ ځکه رسول الله ﷺ په زمانه کښے هم خلقو دشرابو نه دوائی جوړوله او رسول الله ﷺ منع کړل۔

۱۳– امام شوکانیؒ ددے حدیث : (انه لیس بدواء ولکنه داء) لاندے لیکلی :

فیه تصریح بان الخمر لیست بدواء فیحرم التداوی بها کما یحرم شربها وکذلك سائر الامور النجسة او المحرمة والیه ذهب الجمهور.

(ددے حدیث لاندے چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : دا دوائی نه ده بلکه بیماری ده، لیکلی چه : په دے کښے داخبره په ډاګه بیان شوه چه شراب دوائی نه شی کیدے، نو داد دوائی پطور استعمالول به داسے حرام وی څنګه چه ددے څښل حرام دی، اودغه شان حکم د باقی هرهغه ځیزونو دے چه نجس یا حرام وی (چه دا بطور دوائی استعمالول حرام دی) او همدا مذهب دجمهورو علماؤ دے)۔

دغه شان ددے حدیث لاندے چه رسول الله ﷺ فرمائی :

(لا تداووا بالحرام) یعنے په حرامو سره دوائیمکوئ، لیکی :

ای لایجوز التداوی بماحرمه الله من النجاسات وغیرها مما حرمه الله ولو لم یکن نجساً.

(نیل الاوطار : ۹/۹۳).

(هغه څیزونه چه الله تعالی حرام کړیدی برابره خبره ده که هغه نجس وی اوکه نه وی هغه ددوائی په طور استعمالول جائز نه دی)۔

۱۴– علامه عبد الحیٔ الحنفیؒ فرمائی :

دانہ خشخاش کے کھیتی کرنا درست ہے اور اس سے افیون نکالنا اور بیچنا حرام اور افیون دوا میں ملانا اور بچوں کو دینا حرام ہے۔

(مجموعة الفتاوی : ۲/۲۶۵)۔

(د خشخاشو د دانے کرل درست دی خو ددے نه افیون راویستل اور خرخول حرام دی، دغه شان افیون په دوائی کښے اچول او ماشومانو له ورکول حرام دی)۔

۱۵– شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ داخبره ډیره په تفصیل سره لیکلے په خپله فتاوی (۲۱/۵۶۰) دغه شان په الفتاوی المصریة لشیخ الاسلام ابن تیمیة ص (۵۰۰) **کښے فرمائی :**

چه په حرامو څیزونو سره تداوی کول حرام دی، او دلیل ئے دانیولے چه الله رب العزت دا حرام کړی دی اوس چه

څوك داوائی چه ددے استعمال دداوئی دپاره جائز دے هغه به دلیل راوړی۔

بیا ئے سوال رانقل کړے چه دمضطر (مجبوره) کس دپاره خو دحرامو څیزونو استعمال هم جائز کیږی نو په حرامو سره تداوی کول په اضطرار اومجبورتیا کښے داخل دی، لکه یو سړے اوږے وے او مجبوره شی نو هغه له مرداره، نذر دغیر الله، شراب وغیره هرشے چه وی خوړل جائز دی۔

نو شیخ الاسلامؒ داجواب ورکړے چه صحیح ده چه داڅیزونه دضرورت او اضطرار په وخت کښے استعمالول جائز دی لیکن دوائی کول خو څه ضروری نه دی لکه څنګه چه خوراك څښاك کول ضروری دی، اونه په دے دوائی کښے داضطرار اومجبورتیا څه صورت جوړیږی چه ددے ډیر وجوه دی :

اول داچه : ډیر مریضان دوائی نه بغیر جوړیږی، په خلاف دمردارے اونورو حرامو څیزونو خوړلو نه چه داپه اضطراری حالت کښے خوړلے شی ځکه الله رب العزت داسے بدن نه دے پیدا کړے چه هغه خوراك ته ضرورت اونه لری، اوبے خوراکه دهغه ژوند تیر شی۔

دویم داچه : په وخت دضرورت کښے خوراك کول واجب

دی چه، دے وجے نه دعلماؤ نه نقل دی که څوك دلوګے نه مړکیدو اومرداره وغیره ورته ملاویدله اوهغه ئے اونه خوړله اومړشو نودا کس به اور ته داخلیږی، اوبل طرفته دوائی کول دسره واجب نه دی

اوکه څوك اووائی چه دوائی کول دمرض دپاره واجب دی نودا دسنتو درسول الله ﷺ اود سلفو دعمل نه خلاف فتوی ده، ځکه شریعت کښے ډیر داسے مثالونه شته چه دهغے نه ښکاره معلومیږی چه دوائی کول ضروری نه دی۔

مثلًا رسول الله ﷺ ته یوه ښځه راغله چه دمیرګو بیماری ئے لرله، رسول الله ﷺ هغے ته اختیار ورکړو چه صبر کوے اوتادپاره به جنت وی، اوکه زه درله دعا اوغواړم دروغوالی ! نو هغے هغه مصیبت اختیار کړو۔

نوکه دمرض علاج کول اوهغه لرے کول واجب وے نو بیا هغے ته داختیار ورکولو څه معنے !

دغه شان اهل قباء تبه غوره کړے وه۔

دارنګ ډیرو انبیاؤ علیهم السلام مصیبت اومرض غوره کړے وو اوتداوی ئے نه ده کړے، چه یو مثال ئے ایوب علیه السلام دے۔

دغه شان سلفو صالحینو نه هم دانقل دي : مثلًا ابو بکر رضی الله عنه، عمر بن عبد العزیزؒ، ربیع بن خیثمؒ، حسن بصریؒ، اوبو درداءؓ اونور ډیر سلفونه نقل دی چه دوی کله بیماران شوی نو علاج ئے ندے کړے بلکه دعلاج کولو نه ئے انکار کړے دے۔

نوکه چرے علاج کول او دوائی کول ضروری څیز وے نو بیا خو ددوی انکار کول دعلاج اودوائی نه غلط کار وو۔

دغه شان شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ لیکلی : چه ماته نه دی معلوم چه سلفو علماؤ کښے چا تداوی واجبه ګڼړلے وی۔

دریمه وجه : ددے محرماتو استعمالول ددوائی دپاره قیاس کول دی په حالت داضطرار باندے چه دلوګے حالت شو یادیو سړی په مرګ کښے یو څه نختی وی اود شرابو، مردارے نه سیوا بل څه نه ملاویږی نو داټول حرام څیزونه استعمالول هغه دپاره جائز کیږی،

نو دا قیاس کول، قیا س مع الفارق دے، ځکه چه په حالت دلوګه کښے مرداره خوړلو یاشراب څښلو سره یقینی ثابته ده چه دے سره انسان مرګ نه خلاصیږی، په خلاف دحرامو دوایانو استعمالول چه په دے کښے یقین لاڅه کوے چه غالب ګمان هم نشی کیدے چه انسان دے

وریاندے روغ شی۔

څلورمه وجه : دیو مرض ډیرے دوایانے وی نوکه په یو شی کښے درته شفا ملاؤ نشی نو پکاردی چه بل اختیار کړی، ځکه حدیث کښے دی :

انزل لکل داء دواء الا الموت

یعنے : دمرګ نه سیوا دهرے بیماریٔ دپاره الله تعالی دوائی رالیږلے ده، چه انسان ته په هغے شفا حاصلیږی۔

او دا نشی کیدے چه په حرامه دوائی کښے دے شفا وی، ځکه رسول الله ﷺ چه صادق او مصدوق دے هغه فرمائی :

ان الله لم یجعل شفاء امتی فیما حرم علیها.

یعنے الله تعالی زما دأمت دپاره په هغه ځیزونو کښے شفا نه ده ایښے کوم ځیزونه ئے چه په دوی حرام کړیدی۔

زه وایم : ددے دواړو حدیثونو یوځائے کولو نه معلومه شوه :

۱– چه الله رب العزت دهرے بیماریٔ دپاره دوائی رالیږلے ده چه انسان ته په هغے سره شفا ملاویږی۔

۲ – په حرامو کښے شفا نشته، لکه دویم حدیث کښے ذکر شو نو بیا ولے حلال شے نه استعمالوی !

پنځمه وجه د تحریم دعلاج په محرماتو باندے :

داده : چه په دے ځیزونو سره اګرکه مونږ ته فائده رسیږی لیکن بیا به هم مونږ دانه استعمالوو اوداپه دوائی کښے استعمالول حرام وی، ځکه مونږ شرعاً منع یو چه دالله رسول ﷺ مونږ ته وئیلی وی چه : (لا تداووا بحرام) په حرامو ځیزونو سره دوائی مکوئ۔

(ابو داود : ۲/۳۸۵).

اوبل حدیث کښے ارشاد دے :

نهی عن الدواء الخبیث (بخاری)۔

یعنے : رسول الله ﷺ دحرامے دوائی نه منع فرمائیلے ده۔

نو هرسړے دے سترګے اوغړوی اوځان سره دے فکر اوکړی چه آیا زما فتوی خو درسول الله ﷺ دحکم او حدیث په مقابل کښے نه ده ! چه :

(۱) رسول الله ﷺ فرمائی چه خبیث اوحرام ځیزونو باندے دوائی مکوئ !

اودے وائی چه دافیونو کرل اودهغے خرڅول او اخستل جائز دی، ځکه ددے نه دوایانے جوړیږی !

(۲) رسول الله ﷺ فرمائی چه دے ګنده اوحرامو ځیزونو کښے شفا نشته !

اودے وائی چه : افیون دبعضو مرضونو دپاره دوائی
شفا ده !!
ددے سماوی وحی سره دادومره ټکراؤ ولے ؟
لږ شان په خپل ایمان باندے ویره اوخوف هم پکاردے۔
بلکه شیخ الاسلام ابن تیمیهٓ په مجموعة الفتاو
(٢٤/٢٧٥) کښے لیکلی : چه څوك ددے حرامو ځیزو
نه شفا حاصلوی اودا ددوایانو په طور استعمالوی نو
دلیل دے په دے باندے چه دده په زړه کښے دننه مرض دے
ځکه که دے درسول الله ﷺ اُمتی وے نو دده شفا به [illegible]
دے حرامو کښے نه وے ، ځکه هغه فرمائی : زما دامت شفا
په حرامو کښے نشته !!
نو اوس چه یوسړے وائی چه داافیم په دوایانو کښے
استعمالیږی نوځکه افیم کرل، خرخول، اخستل هرڅه
جائز شو۔
نو بیا درسول الله ﷺ ددے احادیثو سره به څه کوو چه
هغه باربار فرمائیلی دی : (لا تداووا بحرام)
(ان الله لم یجعل شفائکم فیما حرم علیکم)
(نهی عن الدواء الخبیث)
یعنے : په حرامو ددوائی مکوئ !

خبیثه دوائی مه استعمالوئ !
الله تعالی په حرامو کښے شفا نه ده اچولے !
اوس بحیثیتِ مسلمان ددے نه ځان ساتل ضروری شو
اودا خبره چه بعضے خلق کوی چه حالت داضطرار کښے
ددے استعمال ددوائی دپاره جائز دے، ځکه :
الضرورات تبیح المحظورات
(د ضرورت په وجه حرام ځیزونه حلالیږی)
جواب : هاؤ! حرام ځیزونه الله رب العزت داضطرار په
حالت کښے جائز کړی ، خو اوس اضطرار وائی څه ته ؟
اضطرار دیته وائی چه انسان سخت مجبوره شی اویل
شی ورته نه ملاویږی اوکه استعمال ئے نه کړی نو دځان
خطره وی په کښے لکه دسختے لوگے اوتندے په حالت کښے
دشرابو، مردارے اوخنزیز روا کیدل۔
حال داچه داصورت خو دلته نه جوړیږی ځکه دافیونو نه
علاوه نور ځیزونه هم شته بل شے دے استعمال کړی،
ضرورت په نورو حلالو طریقو سره هم دفع کیدے شی۔
اوکه څوك وائی چه بل شے نشته ددے مرض دعلاج دپاره
سیوا ددے نشه آور ځیزونو نه نو مونږ ځکه داحرام شے
استعمالوو، نو دابه دروغ وائی اودا کس به په نص درسول

الله ﷺ دروغ جن وی دوو وجو نه :

۱ – داچه : دے وائی دے کښے شفاء ده ، اورسول الله ﷺ فرمائی : په حرامو کښے شفا نشته، اوکه بالفرض ظاهر فوری طور سره څه روغ هم شی نو بیا به هم په دے دوائی کښے لس چنده تاوان ورسره وی (کما ذکره ابن القیمؒ)۔

۲ – دویم داچه : دے وائی : بل شے ددے مرض دعلاج دپاره نشته، نوځکه دا نشه آور ځیز استعمالوو : نو دا هم دروغ دی ځکه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : دهر مرض علاج الله پیدا کړیدے۔

اوکه دے وائی چه دوائی خو شته خو ماته نه ده معلومه جواب دادے چه ستا عدم علم ددے دلیل نشی کیدے چه ددے استعمال دے جائز کړی ، خاصکر مخکښے دشیخ الاسلام په عبارت کښے ذکر شو چه په دوائی کولو کښے داضطرار صورت هم نه جوړیږی۔

شپږمه وجه : د تحریم د استعمال ددے په دوایانو کښے:

که بالفرض داځیزونه دیو مرض علاج هم وی نو بیابه ئے هم نه استعمالوی ځکه که استعمال ئے نه کړی انسان بیمار پاتے کیږی اوکه استعمال ئے کړی نو انسان مرتکب دحرامو جوړیږی نو مرض به غوره کوی، حرام به نکوی۔

اودا داسے مثال لری لکه نُشره (حل السحر بالسحر) یعنے چه یو سړی باندے جادو شوے وی او دے جادوګر ته ځی اودخپل ځان نه جادو په جادو سره لرے کوی نو داکار منع دے په شریعت کښے، ځکه که یو طرفته داکس روغیږی نوبل طرفته دے مرتکب دحرامو جوړیږی۔

شیخ ابو محمد امین الله حفظه الله فرمائی :

ددے مثال دادے لکه چه یو سړے وائی زما صحت دے ښه شی اګرکه زما ایمان دے خراب او تباه شی، اوداسے کار کول حرام دی چه دصحت دوجے نه یو انسان خپل ایمان بربادوی، داخو ډیرے خونده انسان دے۔

دغه شان یو بل حدیث کښے راځی چه یو طبیب صحابی رسول الله ﷺ ته دچیندخے ذکر اوکړو چه دا دوائی دپاره استعمالیږی، نو ددے وژل څنګه دی! رسول الله ﷺ دے منع کړو، چه که ته دوائی ورباندے کوے بیاهم ددے وژل جائز نه دی ځکه داتسبیح وائی۔

(اوګوره : نسائی او مسند احمد وسنده صحیح)۔

نو هرکله چه دچیندخے وژل ددوائی دپاره جائز نه دے حال داچه دچیندخے حرمت دمسکراتو نه ډیر کم دے، نو مسکرات استعمالول به څنګه جائز شی !

د تفصیل دپاره دشیخ الاسلام ابن تیمیهٔ فتاوی (۲۱/۵۶۰) دغه.شان (۲۷۵/۲٤) ته رجوع اوکړئ ! چه ډیر ښه بیان ئے کړیدے، اودائے په قرآن، حدیث اوعقل سره ثابته کړیده چه په نشه آورو اونورو حرامو ځیزونو سره دوائي کول حرام دي۔

بل جواب دادے : چه کوم علماء ددے نشه آور موادو استعمال په دوائي کښے جائز ګنړی هغوی ددے دپاره اضطرار شرط وائي چه یو سړے دومره ضرورت لری چه که دغه دوائي استعمال نکړی نو مړ کیږی، لیکن نن صبا بغیر داضطرار دحالت نه هم دوایانو کښے استعمالیږی لکه دامعلومه خبره ده مثلًا قوت باه دپاره استعمالیږی، اسهال دپاره استعمالیږی، لیکن که مونږ داوس زمانے حال ته اوګورو نو په سلو (۱۰۰) کښے (۲۰) فیصده دوایانو کښے استعمالیږی او (۸۰) فیصده ئے دنشے دپاره خلق استعمالوی ، نو آیا دغه (۸۰) فیصده خلق چه ګناه کښے اخته دی په دے کښے اکثر مړه کیږی، تول نشایان خو خپله هم غرق او پرق دی بلکه ځان سره دخپلو ښځو، بچو ژوند هم تباه کوی۔

آیا په دے کښے به هغه څوك نه ګناهګاریږی چه دغه

افیون اونور نشه آور ځیزونه کری اومسلمان ورباندے مړکیږی، بے روزګاره کیږی، اوخپل ژوند اودخپلو ښځو بچو ژوند ئے تباه کړو، آیا په دے تباه کاریٔ کښے به ورسره هغه څوك شریك نه وی څوك چه افیون کری اوددے کاروبار کوی !

جواب به داوی چه ضرور به دویٔ هم دهغوی سره په دے تباهیٔ کښے باقاعده شریك وی۔

آیا په دے کښے خوبه تعاون علی الاثم والعدوان نه وی !

آیا په شریعت کښے مصالح مرسله نشته ؟

آیا شریعت کښے دانشته چه یو شے فی نفسه جائز وی خوچه کله دفساد یا نقصاناتو اوګناهونو سبب جوړ شی هغه هم حرام او ناجائز شی ، چه اصولیان هغے ته قبیح لغیره وائی ؟

آیا شریعت مطهره کښے داقاعده نشته چه :

دفع المفسدة مقدم على جلب المنفعة

هرسړے دے اوګوری چه افیم فائده ډیره کوی که ضرر ؟

آیا شریعت مطهره کښے قانون دسد الذرائع نشته ؟

که داهرڅه وی اویقیناً چه شته دے، نو بیا ولے په دے باندے عمل نه کیږی!

دغه شان بیا ولې لکه دبنی اسرائیلو غونته حیلې او بهانې ددې دتحلیل دپاره جوړولې شی ؟

مخکښې هم ذکر شو اوبیا هم وایم چه :

که بالفرض ددې نشه آورو څیزونو په تحریم باندې قرآن اوسنت نه ښکاره دلا ئل هم نه وې نوبیا به هم دشریعت داصولو او قواعدو، اود شریعت دروح او فطری عقل په وجه داحرام اوناجائز وې، ځکه تول انسانان دابد او کرکجن ګڼړی۔

هغه په دې وجه چه دشریعت داصولو نه دامعلومیږی چه دیو شی تاوان ډیر اوفائده ئې کمه ده هغه شی استعمالول په شریعت کښې منع دی۔اودیته وئیلې شی:

دفع المفسدة مقدم علی جلب المصلحة

دغه شا ن دشریعت یوه بله قاعده هم ده هغې ته وائی:

(سد الذرائع)

چه یوشې فی نفسه بذاتِ خود مباح وی لیکن کله چه هغه دحرامو، ګناهونو او فسادونو ذریعه جوړه شی، هغه هم په شریعت مطهره کښې منع دے -

په دې خبره کښې تفصیل نه کوو، علماء اصول فقه په دې موضوع ډیر بحثونه کړیدی چه هغې ته رجوع کولې

شئ۔

(اوګوره : الوجیز فی اصول الفقه لعبد الکریم زیدان ص (۲۳٦) تفصیلاً، ارشاد الفحول للعلامة الشوکانیؒ، اصول الفقه للدکتور وهبة الزحیلی، الاحکام للامام ابن حزمؒ وغیره)۔

تول محدثین اوفقهاء په دې باندې متفق دی: چه دکومو شیانو استعمال په عامو اوقاتو کښې حرام وی، نو دغه شان ددوائی په غرض هم ددې استعمال نه دې جائز برابره خبره ده چه خالص په دې حرامو شیانو دوائی اوشی یا داحرام شیان دبل څه سره ملاؤ شی اوتداوی پرې اوشی، څه قسم چه وی په دې شیانو علاج کول منع اوحرام دی۔

لیکن بعضې علماء په داسې حالت کښې چه چاته سخت مهلك مرض ورپیښ شی اوده نور هرقسمه علاجونه کړې وی اوبیا یو طبیب ورته اووائی چه ستا علاج په شرابو کیږی یا بل حرام شې ورته اوښائی نو په دې صورت کښې په شرابو اونورو حرامو شیانو سره علاج کول مباح ګرځولی دی۔

لکه یو مضطر (ډیره مجبوره) کس دخنزیر غوښې خوړلو ته محتاجه شو یا دشرابو په ذریعه هغه شې تیر کړی کوم شې ئې په حلق کښې نښتې وياود مړکیدو خطره وی، په هغې

خپله مرئ (حلق) خلاصول مباح دی، لیکن ددے نه دانه ثابتیږی چه ددے حرام شیزونو نه فائده اخستل جائز دی۔

اونن صبا په عامو دوایانو کښے هم نشه آور شیزونه استعمالیږی سره ددینه چه نه اضطرار شته اونه ضرورت بلکه صرف ددے وجے نه ئے استعمالوی چه دیو مرض علاج ورباندے کوی اود حلال حرام غم ورسره نه وی، اوکوم علماء چه دافیونو اونورو نشه آورو شیزونو نه علاج کول جائز ګڼړی هغوی یو څو شرطونه لړوی لکه ددے بیان دمفتی محمد شفیع صاحبؒ په دے لاندینی عبارت کښے موجود دے هغه فرمائی :

(۱) حالت اضطراری به وی چه دمرګ خطره به وی، دمعمولی تکلیف اومرض داحکم نه دے۔

(۲) دحرامو نه بغیر به بل څه ده ته نه ملاویږی، یا به ملاویږی خو موثر به نه وی۔

(۳) چه دحرامو شیزونو داستعمال په وجه به دمرګ نه بچاؤ یقینی وی لکه یوسړے ډیر اوږے وی اومردارے نه یودوه نوړئ اوخوری عادتاً انسان دمرګ نه ورباندے خلاصیږی۔

اوکه چرے یودوائی حرامه وی دهغے استعمال مفید

معلومیږی لیکن دهغے نه شفا یقینی نه وی نو دهغے استعمال هم نه دے جائز۔

دغه شان لذت حاصلول به مقصود نه وی اود ضرورت نه زیات به ئے نه استعمالوی۔(معارف القرآن : ۱/۴۲۵)۔

۱۶ : خلیل سهارنپوری صاحب په بذل المجهود (٤/٦) کښے لیکی :

والصحیح من مذهبنا جواز التداوی بجمیع النجاسات سوی المسکر، جمعاً بین الحدیث.

(زمونږ په مذهب کښے صحیح خبره داده چه په هرقسمه نجس شیانو سره دوائی کول جائز دی، سیوا دنشه آورو شیزونو نه، دپاره ددے چه ټول احادیث سره راجمع شی)۔

نو مجوزین حضرات دے اووائی چه دامسکر دی که نه، چه مسکر شو نوبیا خو حنفی مذهب کښے هم ورباندے تداوی نه ده جائز !

۱۷ – مرقات کښے ملاعلی قاری وائی :

ولا یجوز التداوی بالحرام الا ما خصته السنة من ابوال الابل

(په حرامو باندے دوائی کول جائز نه دی مګر هغه متیازے داوښانو چه سنت خاص کړیدی)۔

د چرسو، افیونو اونور نشه آور شیزونو ضررونه

ددے شیزونو ضررونه خوعلماؤ او اطباؤ ډیر زیات بیان کړی لیکن زه دلته د (مشت نمونه خروار) په طور بعضے ضررونه ذکر کوم، مشهور متل دے :

العاقل تکفیه الاشارة

(هوښیار له اشاره کافی ده)۔

ملاعلی قاریؒ په مرقات (۳/۲) کښے په (باب السواك) کښے فرمائیلی :

افیونو کښے (۷۰) اویا ضررونه دی، په دے کښے د ټولونه کم اومعمولی ضرر دادے چه انسان نه د مرګ په وخت د شهادت کلمه هیریږی (والعیاذ بالله)۔

دغه شان نورو علماؤ ددے (۱۲۰) قسمه دینی اودنیوی ضررونه لیکلی دی، چه هغه دادی :

انها تورث الفکرة الردیئة وتجف الرطوبات الغریزیة وتعرض البدن لحدوث الامراض ، وتورث النسیان ، وتصدع الرأس ، وتقطع النسل، وتجف المنی، وتورث الموت الفجاءة ، واختلال

العقل ، وفساده ، والدق والسل ، والاستسقاء ، وفساد الفکر، ونسیان الذکر، وافشاء السر، وانشاء الشر، وذهاب الحیاء ، وکثرة المراء ، ونقض المودة ، وکشف العورة وعدم الغیرة ، واتلاف الکیس، ومجالسة ابلیس، وترك الصلاة ، والوقوع فی المحرمات ، والبرص ، والجذام، وتوالی الاسقام، والرعشة علی الدوام، وثقب الکبد ، واحتراق الدم، والبخر ، ونتن الفم، وفساد الاسنان ، وسقوط شعر الاجفان ، وصغر الاسنان ، وعشاء العین، والفشل ، وکثرة النوم، والکسل ، وتجعل الاسد کالعجل ، وتعید العزیز ذلیلاً والصحیح علیلاً والشجاع جباناً ، والکریم مهاناً ، ان اکل لایشبع ، وان اعطی لا یقنع ، وان کلم لایسمع ، تجعل الفصیح ابکم ، والذکی ابلم، وتذهب الفطنة ، وتحدث البطنة ، وتورث العنة ، واللعنة والبعد عن الجنة ، ومن قبائحها انها تنسی الشهادتین عند الموت بل قیل : ان هذا ادنی قبائحها !!

ترجمه :

۱- ناکاره فکرونه پیدا کوی۔

۲- طبعی رطوبات اوچوی۔

۳- بدن بیمارو ته پیش کوی۔

۴- نسیان پیدا کوی۔

۵- سردردے پیدا کوی۔

۶ – نسل ختموی۔

۷ – منی اوچوی۔

۸ – ناڅاپه مرګ دپاره سبب جوړیږی۔

۹ – عقل ګډوډ کوی اوفساد پکښې پیدا کوی۔

۱۰ – تیبی اونرے مرض پیدا کوی۔

۱۱ – استسقاء مرض پیدا کوی۔

۱۲ – فکرخرابوی۔

۱۳ – یاد ځیزونو هیریدو دپاره سبب جوړیږی۔

۱٤ – ددے په وجه دانسان نه رازونه خوریږی۔

۱۵ – ددے په وجه دانسان نه شر خوریږی۔

۱۵ – دے سره انسان بے حیاء کیږی۔

۱٦ – ډیرے جګرے کوی۔ جګړالو جوړیږی۔

۱۷ – ددے په وجه انسان کښے بے محبتی پیدا کیږی۔

۱۸ – دعورت ښکاره کولو سبب جوړیږی۔

۱۹ – په انسان کښے غیرت ختمیږی۔

۲۰ – ددے په وجه دانسان بټوه (جیب) تباه کیږی۔

۲۱ – دابلیس ملګرے جوړیږی۔

۲۲ – بے نمازه کیږی۔

۲۳ – برګے مرض او

۲٤ – جذام مرض پیدا کوی۔

۲۵ – پرله پسے بیماریانے پیدا کوی۔

۲٦ – رعشه (رپ رپے) مرض پیدا کوی، چه اندامونه لړزیږی

۲۷ – جګر سورے کوی۔

۲۸ – وینه اوچوی۔

۲۹ – خوله بدبویه کوی، ګنده بغل پیدا کوی۔

۳۰ – غاښونه خرابه وی۔

۳۱ – دسترګو دبانړو ویښتان غورزوی۔

۳۲ – غاښونه واړه کوی۔

۳۳ – سترګے شب ګورے کوی۔

۳٤ – بزدلی پیدا کوی۔

۳۵ – سستی پیدا کوی۔

۳٦ – زمری نه سخے جوړوی۔

۳۷ – عزتمند نه ذلیله جوړوی۔

۳۸ – روغ نه بیمار جوړوی۔

۳۹ – بهادر نه بُزدله جوړوی۔

٤۰ – شریف نه کمینه جوړوی۔

٤۱ – که څه خوری نو نه مړیږی۔

۴۲ – که څه ورکړے شی په هغے قناعت نه کوی۔

۴۳ – که خبرے ورسره کیږی نو نه اوری۔

۴۴ – فصیح (جراره) نه چاړا جوړوی۔

۴۵ – هوښیار نه کم عقل جوړوی۔

۴۶ – زیرکتیا ختموی۔

۴۷ – خیټه غټوی۔

۴۸ – دنامردئ او

۴۹ – لعنت او

۵۰ – جنت نه دلرے والی سبب جوړیږی۔

۵۱ – اوددے ځینے قباحتونه دادی چه انسان نه کلمه دشهات هیروی دمرګ په وخت کښے (په الله پناه)

۵۲ – د سرطان (کینسر) ډیر قسمونه پیدا کوی۔

۵۳ – دسینے ډیر امراض پیدا کوی۔

۵۴ – بلغم پیدا کوی۔

۵۵ – توخے پیدا کوی۔

۵۶ – ساه بندی مرض پیدا کوی۔

تنبیه : که څوك ددے ضررونو معلوموی نودا کتابونه دے اوګوری :

موارد الظمآن (۳/۵).

دغه شان حکیم محمد طارق محمود چغتائی په خپل کتاب سنت نبوی ﷺ اور جدید سائنس (۲۴۴/۱) کښے د (نشه، صحت، اسلام او جدید سائنس) په عنوان سره ډیر ښه تحقیق لیکلے اوددے نشه آور څیزونو ضررونه ئے ډیر زیات بیان کړیدی۔

(اضرار المسکرات والمخدرات، لعبد الله بن جار الله بن ابراهیم الجار الله)۔

دغه شان (الدخین مادة، وحکمها، حررها ابو بکر الجزائری الواعظ بالمسجد النبوی) رسائل الجزائری (۵۳۳/۲) طبیبك معك۔ دے کتاب کښے هم دنشه آور څیزونو اضرار په تفصیل سره بیان شویدی، للدکتور صبری االقبانی۔

دغه شان : (الدخینة فی نظر طبیب) ددکتور دانیال، ایچ، کرس کتاب دے چه په دے موضوع باندے ئے ښه بحث کړے دے ۔

❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

د سګریټ، چیلم اونسوارو حکم

سګریټ، چیلم اونسوار داتول حرام دی، ځکه دے هیڅ خیر نښیګړه نشته اوضررونه نقصانات ئے ډیر زیات دی. زه به دلته اول ددے ضررونه ذکر کړم او بیا به ددے شرعی حکم سره ددلائلو نه ذکر کړم.

دسګریټ، چیلم، نسوارو ضررونه:

ددے څیزونه ضرورنه دوه قسمه دی:

۱ – بدنی: چه صحت له نقصان اوضرر ورکوی.

۲ – مالی۔

نو دسګریټ، چیلم نسوارو نقصانات خو دومره ښکاره اوڅرګند دی چه هر عقل مند او باشعور شخص پرے پوهیږی، مشهور متل دے:

عیان را چه بیان !!

لیکن بیا هم دفائدے پوره کولو دپاره ددے نقصانات داهل علمو او اطباؤ نه واورئ:

دجرمنی یوه مجله (الشبیکل) لیکی:

د امریکے لس (۱۰) سپیشلستهان ماری لینډ د امریکے

(بیوزاد) په اداره تحقیقات کښے جمع شول، او د تنباکو څښلو چه کوم اثرات د خلقو په صحت باندے پریوځی په دے موضوع ئے بحث ومباحثه اوکړه، اوتهولو په دے لاندینو نقصاناتو باندے اتفاق اوکړو:

۱ - کوم خلق چه سګریټ څښی په هغوی کښے دهغه خلقو په نسبت چه سګریټ نه څښی دمرګ اندازه (۶۸) فیصده زیاته ده.

۲ - کوم خلق چه سګریټ څښی هغوی دلاندینو ذکرشوی مرضونو دوچے نه زیات مره کیږی په نسبت دهغه کسانو چه سګریټ نه څښی:

(۱) دپیپړو سرطان (کینسر) ۱۰/۸ چنده زیات دے.

(۲) په پوزه، مرئ اود ساه په نالئ کښے التهاب اوسوزش پیداکیدے ځایونو پړسیدل (۶/۱) چنده زیات.

(۳) دمرئ کینسر (۵/۴) چنده زیات.

(۴) دخلے دننه سرطان (۴/۱) چنده زیات.

(۵) دخوراك په نالئ (لاره) کښے دکینسر (۳/۴) چنده زیات.

(۶) دمعدے مرضونه (۲/۴) چنده زیات.

(۷) دویم ځل والا امراض (۲/۶) چنده زیات.

(٨) په زړه باندے چربی وغیره امراض (١/٧) چند زیات۔

٣ – ددے مطلب دادے چه په غوړ اوزړه باندے دچربی خوریدلو مرض په تنباکو نوشانو کښے په نسبت دغیر تنباکو نوشانو اویا (٧٠) فیصده زیات دے۔

اودلاړو دنالئ په پرده اوپه نظامِ تنفس کښے سوزش او التهاب پنځه (٥) فیصده دے۔

دپیپړو سرطان کوم سرطان چه دنورو تمامو اقسامو نه زیات خوریدونکے او عام دے، نو ددے ښکار کیدونکی احتمال دغیر تنباکو نوشانو په نسبت په تنباکو نوشانو کښے هزار (١٠٠٠) فیصد زیات دے۔

(ماخوذ از مجلة : الحضارة، دولسم کال عدد ٣ و ٤ ص (١٥٨)

بحواله : تربیة الاولاد فی الاسلام للشیخ عبد الله ناصح العلوان)

د سِل (نری مرض) د تدارك او ختمولو په سلسله کښے قائمه شوے دشام دملك یوے کمیتۍ یوه بیان جاری کړیدے په هغے کښے ئے لیکلی دی چه :

دکلونو د تحقیق اود علمی بحث ومباحثے نه دا لاندینی خبرے ثابتے شویدی چه کله یو کس سگریټ ښکی نو هغه لوگے اوباسی اودهمدے لوگی نه هغه نوی (٩٠)

فیصده په خپل ځان کښے محفوظ کوی، لکه څنگه چه د تنباکو سوزیدلو سره چه کومه سیاهی اوتور والے جوړیږی هغه هم دساه په نالو کښے جمع کیږی اودا سیاهی اوتور والے دکیماوی قسم دمرکباتو دمجموعے یو قسم دے چه ددے په ذریعه دسرطان دبعضے اقسامو پیدا کیدلو ذریعه ده، اوبل طرفته نور باقی مانده عناصر او اجزاء خارخت پیدا کوی، اود پیپړو دنری مرض اود نورو خطرناکو، مهلکو جراثیمو دحملے دپاره بهترین ځائے جوړوی۔

هغه خلق چه سگریټ ښبی دهغوی نرے مرض او سرطان (کینسر) دهغه خلقو په نسبت زیات وی څوك چه سگریټ نه ښبی، اوورسره دسگریټ ښبلو دعادت په وجه په پیپړو کښے نور لاعلاج بیماریانے پیدا کیږی مثلًا دمرئ په نالئ التهاب اوسوزش اود پیپړو پړسیدل او ساه اخستل گرانیدل، اوتپ دق، سگریټ نوشی دزړه مرضونو طرفته لاره هواروی، ځکه چه نکوټین دزړه ډقار زیاتوی اود وینے نالیو ته نقصان رسوی، چنانچه بے شماره سگریټ ښبونکی دخپلے زندگئ دختمولو دپاره ډیر لوئے قیمت اداکوی، دې وجے نه دسگریټ نوشئ نه ځان ساتل پکاردی

اودخپل صحت دحفاظت دپاره ددے نه بچ کیدل انتهائی ضروری دی۔

(بحواله : تربیة الاولاد فی الاسلام)۔

یو شاعر څه ښه وئیلی :

تنباکونوش راسینه سیاه است

اگر باورنداری نشے گواه است

دغه شان ډاکټر دانیال، ایچ، کرس چه په (واشنټن) ښاریه کښے دعصبی امراضو متخصص دے په خپل کتاب : (التدخینة فی نظر الطبیب) چه الزهره عربی ته ترجمه کړے (ص : ۳۲) کښے دیو عنوان : فی التبغ تسعه وعشرون نوعاً من السم لاندے لیکی :

ویتضح من ذلك ان دخان التبغ یحتوی علی مالا یقل عن تسعة عشر نوعاً من السموم، وان کلاً منها له مفعول قتال.

یعنے : سگریټ ، چیلم کښے تقریباً نولس (۱۹) قسمه زهریلی مواد دی، چه په دے کښے هریو په قتل کښے خپل پوره کردار اداکوی۔

دغه شان علی طنطاوی په خپله فتاوی ص (۱۱۷) کښے لیکی :

وقد اجمع الناس من مسلمین وغیر مسلمین ممن له علم

وخبرة علی ان الدخان مؤکد الضرر، معدوم نفعه وان من المصلحة منعه ومحاربته.

(په دے خبره ټولو مسلمانان اوغیر مسلم ټول متفق دی چالره چه علم اوپوهه وی چه : سگریټ، چیلم سخت ضرر څیزونه دی چه فائده ئے نشته، اومصلحت په دے کښے دے چه ددے نه منع اوکړے شی، اوددے سره جګړه اوکړے شی)۔

دسعودی عرب (عرب نیوز) په ورځ پانړه کښے د دینیاتو صفحه د (Islam inprospective)

(اسلام اِن پراس پیکټیو)

په عنوان سره دعادل اصلاحی دادارت لاندے شائع کیږی اودا صفحه (رابطه) میاشتنے مجله (بینکاك، کراچی) په اردو کښے د (دین کاراسته) په عنوان سره خوریږی، چه ددے ورځپاڼړے ټول سوالات کلیم چغتائی په یو کتابی شکل کښے راجمع کړیدی اوددے نوم دے (اسلامی طرز فکر)۔

ددے کتاب په (۱۹۱/۲) صفحه کښے دی :

دتنباکو په لوګی کښے (۵۰۰) داسے مرکبات پیدا کیږی چه ډیر زیات نقصان ورکونکی دی۔

چنانچه داد تعجب خبره نه ده چه یواځے تمباکونه دپیپړو

سرطان جوړشی اودا حقیقت دے چه دپیپړو (۹۰) فیصد سرطان دتمباکو دوجے نه پیدا کیږی۔

دغه شان تمباکو نور ډیر اقسام دسرطان پیدا کوی، مثلاً: دشونډو سرطان، دورو سرطان، دحلق سرطان، اوپه زنانو کښے درحم سرطان۔

تمباکو دساه په نالو کښے دپړسوب اود ساه په اخستلو کښے درکاوټ باعث هم جوړیږی، دغه شان دا دزړه د مرضونو سبب هم جوړیږی۔

داورځ پاڼړه په خپله صفحه :

(Islam inprospective) کښے داخبره زیاتوی:

ددے تمباکو اثرات اواضرار صرف دتمباکو څښونکو پورے محدود نه دی بلکه دتمباکوڅښونکی لوګے دنورو خلقو دپاره هم خطره وی، اوهغه هم ددے مرضونو سبب جوړیږی۔

دغه شان دا ورځ پاڼړه لیکی :

که ته دسګریټو، چیلمو داضرارو فهرست چه داکوم قسم مرضونه پیدا کوی، اوګورے نو تاته به داخبره بالکل یقینی معلومه شی چه :

[سګریټ وژل کوی]

په کتاب مجموعة الرسائل عن التدخین ، تالیف مجموعة من العلماء تحت اشراف ادارة البحوث العلمیة والافتاء والدعوة والارشاد) کښے لیکی :

دسګریټو اوچیلم اونورو مخدراتو څښونکوپه لسو کښے درے اویاڅلور دتمباکو څښلو دوجے نه مړه کیږی۔

دغه شان یو سګریټ دانسان پنځ نیم منټه عمر کموی او یوځوان چه دورځے شل سګریټه څښی نو دده دځوانئ په عمر کښے به دده دعمر نه (۵) کاله کمه وی۔

(اوګوره ص : ۷۰)۔

دغه شان هغوی لیکلی دی چه په دنیا کښے په لکونو خلق دسګریټو او چیلمو دوجے نه مړه کیږی۔

دارنګ یوه مجله عدد نومبر، دسمبر سنه (۱۹۷۸) چه د: Past Graduate Doctor نوم یادیږی ددے داضرارو تفصیل شته دے۔

ددے نقصانات نور ډیر علماؤ او ډاکټرانو ذکر کړیدی لیکن زه په دے باندے اکتفاء کوم، العاقل تکفیه الاشاره۔

۲ - دویم قسم : مالی تلوان :

سګریټو، چیلم او نسوارو والا دورځے ډیرے روپئ خرچ کوی په دغه فضولتیا باندے۔

صرف په پاکستان کښې په ملیونو داسې خلق شته دې چه هغوی نسوار، سګریټ او چیلم منشیات څښي، دغه شان افغانان هم په لکهونو انسانان ددې لعنت په نشه اخته دي، باقي دنیا لا څو پرېږده!

آیا هره ورځ چه په لکهونو، کروړونو روپۍ په دې ګندونو ورکول کیږي داسراسر اسراف اوبذر نه دې!

که دغه روپۍ په مسکینانو یا داسلام په خدمت کښې لیګیدلې نو په کال کښې هر ملك کښې به په زرګونو انسانان دسوال اوګداګرۍ نه خلاصیدل!

دغه شان (hexagon) مجله په کال (۱۹۷۸) جلد (٦) عدد (۳) کښې لیکي چه:

دتمباکو شرکتونه دورځې دهر انسان دپاره څومره چه په زمکه اوسیږي دوه سګریټه تیاروي۔

(بحواله: مجموعه رسائل عن التدخین ص (٦٩)۔

❁❁❁❁❁❁❁❁

د سګریټ، چیلم اونسوارو شرعي حکم

هرکله چه دسګریټو ، چیلمو اونسوارو صحي اودنیوي نقصانات تاسو ته معلوم شو، چه دڅومره زیاتو امراضو سبب جوړیږي اوپه دې باندې زمونږ څومره مالونه خرچ کیږي، دشریعت حکم په دې باره کښې څه دې

قال الله تعالی :

﴿ ویحل لهم الطیبات ویحرم علیهم الخبائث ﴾ الاعراف ۱۵۷۔

(حلالوي دوئ له پاك څیزونه اوحراموي په دوی باندې خبیث څیزونه)۔

سګریټ، چیلم اونسوار داټول خبیث څیزونه دي اودا ټول دخبیث دتعریف لاندې راځي۔

خصوصاً نسوار خو دچرګو دګندګۍ سره صورتاً او وصفاً دواړه مشابهت لري۔

نسواریان دې دانه وائي چه زمونږ دخلې نه خو بوئې نه ځي، صاحبانو! ګونګټ دګندۍ په بو هیږي؟

دګندګۍ بوئې هغه څوك محسوسوي چه هغه دګندګۍ سره کار نه لري۔

زۀ په قسم سره وایم چه د نسواری دخلے نه دومره سُوړ اوګنده بوئے ځی چه دَ انسان زړۀ مرئ ته رارسوی، الله تعالی دے دَ نسواریانو د ښځو چاره اوکړی !

هغه به شاذ او نادر وی چه نسوار هم کوی اود خولے نه ئے بوئے هم نه ځی، دابه لاڅوك وی !

دغه شان الله رب العزت فرمائی :

﴿ ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة ﴾

(ځان د خپله لاسه دهلاکت کندے ته مه غورزوئ)

بل ځائے ارشاد دے :

﴿ ولا تقتلوا انفسکم ﴾

ترجمه : خپل ځانونه مه وژنئ !

اودخپل ځان وژل داهم دی چه داسے ضرری ځیزونه استعمالوی چه هغه دمرګ سبب شی۔

او د عصرِ حاضر ډاکټرانو دا ثابته کړیده چه په تمباکو کښے (۵۰۰) مرکبات داسے شته چه هغه سخت ضرری دی۔

دغه شان په سګریټو کښے چه کوم زهریله مواد دی مثلاً نیکوټین : ددے په باره کښے یو مسلمان ډاکټر چه په لندن کښے دطبیبانو دمُلکی کلیے رکن دے وائی :

نیکوټین دومره خطرناك زهرجن شے دے چه دیو ټکړه ځوان دمرګ دپاره دهغے یو ملی ګرام (m g) کافی دے چه دهغه رګ کښے داخل کړے شی، اوسره ددے نه یو سګریټ هم ددینه خالی نه دے په هرسګریټ کښے دیو نه تر درے ملی ګرامو پورے نیکوټین وی۔

(اوګوره : رسائل الجزائری (۲/۵۳٤) الواعظ بالمسجد النبوی، مجموعة رسائل عن التدخین، موارد الظمآن (۵/۱۸٦) ۔

دغه شان مخکښے چه ددے دضررونه ذکر شو، نو اوس ددے استعمال خپل ځان وژل نه دی !

ددے استعمال ځان دهلاکت کندے ته غورزول نه دی !

رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :

لاضرر ولا ضرار

نه خپل ځان ته ضرر رسول جائز نه دی، نه بل چا ته۔

مونږ داخپل نفسونه په الله رب العزت باندے خرخ کړی دی۔

﴿ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة ۔۔﴾

دنسوارو، سګریټو اوچیلم د تحریم بله **وجه** داده :

چه په دے کښے اسراف دے او اسراف په شریعت کښے حرام دے۔

دغه شان داخیزونه دفائدے نه خالی دی بلکه خالص ضرر
دے لکه مخکښے بار بار ذکر شو۔

اوالله رب العزت اسراف حرام کړے اومونږ ته ئے خبر
راکړے چه الله اسراف کونکو سره مینه نه کوی لکه ارشاد
دے :

﴿ ولا تسرفوا انه لا یحب المسرفین ﴾

(اسراف مکوئ بیشکه الله مینه نکوی د اسراف کونکو
سره)

دارنګ الله تعالی فرمائی :

﴿ ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین ﴾

(اسراف کونکی دشیطانانو رونړه دی)۔

د تبذیر تشریح دابن مسعودؓ نه داسے نقل ده :

هو انفاق المال فی غیر حقه

(تبذیر دے ته وائی چه بے ځایه مال خرچ کړے شی)۔

او ابن عباسؓ فرمائی :

انفاق المال فی غیر منفعة

(مال په داسے ځائے کښے لګول چه هیڅ فائده نکوی)۔

مجاهدؒ فرمائی :

لو انفق ماله کله فی الحق ما کان تبذیرا

(که انسان خپل ټول مال په حق کښے خرچ کړی، نو دابه
تبذیر نه شمارلے کیږی)۔

(اوګوره : موارد الظمآن لدروس الزمان : (۱۸۷/۵)۔

محترمو !

دخپل ځان نه دشیطان رونړه جوړول حرام دی، آیا تاسے
داغواړئ چه دالله تعالی دمینے نه بے برخے پاتے شئ !

علماء کرامو لیکلی دی : چه په صغیره ګناه باندے اصرار
او همیش والے کول دے نه کبیره ګناه جوړیږی، او اصرار
علی الکبیرة انسان کفرطرفته رسوی۔

(اعاذنا الله وایاکم عنه)۔

❁❁❁❁❁❁❁❁

د سګريټ، نسوار او چيلم اخستل خرڅول حرام دی

ځکه مخکښې ذکرشو چه داتول څیزونه حرام اوخبیث دی او دحرام څیزونو خرڅول هم حرام وی۔

١ – قال الله تعالی :

﴿ ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان ﴾

(اویوبل سره دګناه اوزیاتی په کارونو کښې مدد مه کوئ) اوددې په اخستلو ، خرڅولو کښې په ګناه مدد راځی۔

٢ – حدیث شریف کښې دی :

ان الذی حرم شربها حرم بیعها

یعنې : هغه ذات چه ددې (شرابو) څښل ئې حرام کړیدی نو ددې اخستل خرڅول ئې هم حرام کړیدی۔

(مسند احمد (٤/٢٤٤) نسائی (٢/٢٣٠).

معلومه شوه چه دیو شی استعمال حرام وی دهغې اخستل خرڅول هم حرام وی۔

٣ – بل حدیث کښې دی :

ان الله اذا حرم علی قوم اکل شئ حرم علیهم ثمنه.

یعنې : الله چه کله په یو قوم باندې دیو څیز خوراك حرام کړی نو دهغې قیمت (روپۍ، پیسې) پرې هم حراموی۔

(مسند احمد : ١/٢٤٧)، ابو داود (٢/١٣٧).

٤ – بل حدیث کښې دی :

ان الله اذا حرم شیئا حرم ثمنه.

(الله چه کله یو شے حرام کړی دهغې قیمت هم حراموی)۔

(رواه ابن ابی شیبة عن ابن عباسؓ).

اوګوره : فتاوی الاسلامیة (٢/١٧٧)، فتاوی اللجنة (٥٥ – ٦٣)، فتاوی ثنائیه (٢/١١٦)، فتاوی الدین الخالص تفصیلاً (٣/١٥) لشیخنا ابی محمد امین الله حفظه الله، الفقه علی المذاهب الاربعة (٥/٣٩)، الفتاوی السعدیة ص (٦١٥)۔

❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

په دے حقله د علماؤ نظر

دلته زه دعلماؤ داقوالو تفصیل نکوم، صرف د الازهر دعلماؤ فتوی دغه شان

په تاریخ (۲۷) جمادی الاولی (۱٤۰۲ هـ) موافق (۱۹۸۲) مارچ کښے دمسکراتو اومخدراتو دمخ نیوی دپاره په مدینه طیبه کښے دعلماؤ اسلامی عالمی کانفرس اوشو چه درے ورځے ئے دوام لرلو، ددغه موادو داستعمال په باره کښے رائے ورکړے شوے۔

اول : دجامعة الازهر د علماؤ فتوی :

ډاکټر خیاط چه دعالمی صحی ادارے دمشرقی بحیره روم علاقائی دفتر ډائریکټر دے، هغه دتمباکو څکلو اود تمباکو دعمومی استعمال په باره کښے د جامعة الازهر د علماؤ نه فتوئ اوغوښته، او هغوی ته ئے د تمباکو د استعمال اود تمباکو څښلو اثرات د جدید سائنسی تحقیق نتائج هم پیش کړل۔

جامعة الازهر دا تحقیق دخپلو لسو محققینو علماؤ مخے ته وړاندے کړل اود هریو نه ئے په دے باره کښے فتوی

اوغوښته۔

دے لسو واړو علماؤ دامتفقه فتوی ورکړه چه اسلام دتمباکو داستعمال ممانعت کوی۔

په دے لسو علماؤ کښے د(۸) علماؤ فتوی داوه چه تمباکو څښل حرام دی۔

اود (۲) علماؤ فتوی داوه چه تمباکو څښلو حد دمکروه تحریمی نه تر حرامو پورے دے۔

(ماخوذ از : عرب نیوز، ددینیانو صفحه، بحواله (اسلامی طرز فکر(۱۹۲/۲) اردو ترجمه : کلیم چغتائی)۔

دغه شان مدینه طیبه کښے په کال (۱٤۰۲ هـ) الموافق (۱۹۸۲) کښے دمشرانو علماؤ یو عالمی کانفرنس جوړ کړے شو چه دے کانفرس درے ورځے دوام لرلو (۲۷) نه تر (۳۰) جمادی الاولی پورے، اوپه هغے کښے دا لاندینئ فیصله اوکړے شوه :

واصدر قراراً بالاجماع بتحریم تعاطی التبغ بای شکل من اشکال استعماله مضغاً وسعوطاً وتدخیناً، وافتوا ایضاً بحرمة زراعته والا تجار به.

په دے فیصله اوشوه چه دتمباکو استعمال په هرشکل کښے چه وی دچیلم په شکل وی یا سگریټو یا هسے ژویل وی داټول حرام دی، دغه شان ددے کرکیله اوتجارت کول

هم حرام دی)۔

(مجموعة رسائل عن التدخين ص (٤١) تاليف مجموعة من العلماء)، ناشر : ادارة البحوث العلمية والافتاء.

علامه ابن بازؒ مفتی الدیار السعودیه فرمائی :

التدخين من المحرمات المضرة بالدين والدنيا والصحة.

(الفتاوى الاسلامية (٢/٢٧٧).

(سګرټ، چیلم دهغه حرامو څیزونو نه دی چه دین، دنیا اوصحت ته ضرر رسوی)۔

دغه شان فرمائی :

الدخان من الاشياء الضارة والخبيثة، وقد اجمع العارفون به من الاطباء وغيرهم على انه مضر بالصحة خبيث العاقبة خبيث الرائحة. (الفتاوى الاسلامية : ٢/٢٧٧).

(سګرټ، چیلم دهغه څیزونه نه دی چه خبیث هم دی او انسان ته ضرر هم ورکوی، اوکوم طبیبان وغیره چه په دے باندے پوهه دی دهغوی ټولو په دے خبره اتفاق دے چه داصحت له ضرر ورکوی، انجام ئے خبیث دے، بوئے ئے قبیح دے)۔

اوس دمجوزینو دلائل ذکر کیږی اودهغے جواب کوم چه مولانا عمر شریف صاحب هم په یو اشتهار کښے ذکر کړی سره د بعضے زیادت نه ۔

د مجوزینو دلائل

بعضے صاحبان داګمان کوی چه دافیونو کرکیله اودهغے دتجارت جواز په (احسن الفتاوی) اود نیو ټاون اونورو مدرسو په فتاواؤ کښے موجود دے نو لهذا داهم دجواز دلیل دے :

الجواب : ولا حول ولا قوة الا بالله :

۱ - شاید دا صاحبان دلائل شرعیه نه پیژنی، ګنے داسے استدلال به ئے کله هم نه وے نیولے۔

ځکه دلائل شرعیه څلور دی :

(۱) کتاب الله

(۲) سنت رسول ﷺ

(۳) اجماع امت

(٤) قیاس (صحیح) صرف دمجتهد دپاره۔

اوپه احسن الفتاوی اونورو فتاوو کښے ددے دلائلو نه یوهم نشته۔

۲ - په دے فتاواؤ کښے ئے دلیل نه دے ذکر کړے اوقانون دادے چه دکومو مسائلو دپاره دادله شرعیو نه ماخذ نه وی

هغه به مردود وی۔

علامه عبد الحیٔ الکهنویؒ فرمائی :

قال علی القاری : قال امامنا ای ابو حنیفة :

لا یحل لاحد ان یاخذ بقولنا ما لم یعلم (یعرف) ماخذه من الکتاب والسنة واجماع الامة والقیاس الجلی فی المسئلة۔

(النافع الکبیر ص (۱۸) مجموعة الرسائل (۱/۲۸) -

(ملاعلی قاریؒ فرمائیلی : امام ابو حنیفهؒ فرمائی : هیچا دپاره داجائز نه دی چه زما په خبره باندے عمل وکړی ترخو چه ورته دامعلومه نه شی چه ددے مسئلے ماخذ دکتاب الله، سنت رسول، اجماع امت اوښکاره قیاس نه معلوم نشی)۔

زهٔ وایم : چه امامانوؒ خو هریو خپله غاړه خلاصه کړیده او فرمائیلی ئے دی چه : هیچا له داجائز نه دی چه زمونږ په خبره بے دلیله عمل وکړی۔

ددے زیات تحقیق زمونږ د شیخ ابو محمد امین الله حفظه الله په فتاوی کښے کتلے شئ۔

دغه شان د تقلید بے دلیله خبرو منل چه کوم نقصانات دین کښے پیدا کړیدی نو ددے نقصاناتو خو اول اول رب العالمین ډیر ښه خبر دے اوبیا روسته ددین اهل حق علماء

اوکه تاسے دتقلیدنه اوددے خبرے چه بے دلیله خبره منل دین ته څومره نقصان رسوی معلومول غواړئ نو دفقیه العصر شیخ ابو محمد امین الله حفظه الله کتاب : (دتقلید حقیقت) مطالعه کړئ چه ډیر فائده مند کتاب دے۔

۳ - نن صبا دهغے فتوو هیڅ اعتبار نشته چه په هغے باندے ئے دلیل نه وی پیش کړے۔

علامه شامی لیکی :

واعلم ان ههنا قاعدة مقررة وهی ان المسائل الفقهیة ان کانت ماخذها معلوماً مشهوراً من الکتاب والسنة والاجماع فلا نزاع فیها لاحد والا فان کانت اجتهادیة ینظر ان نقلها مجتهد و اثبت نقله فکذلك والا فان کان ینقل من قبل نفسه اومن مقدم آخر او اطلق فان کان بین دلیلاً شرعیاً فلا کلام والا ینظر فان وافق الاصول والکتب المعتبرة یجوز ان یعمل به وینبغی للعلماء ان یطلب علیه الدلیل وان خالف ماذکر فلا یلتفت الیه فقد صرحوا ان المقلد ان افتی بلا نقل عن المعتبرات فلا ینظر الی فتواه۔

د علامه شامی ددے خبرے حاصل دادے چه د مقلد مفتی دخبرے هیڅ اعتبار نشته ترڅو چه په خپله فتوی باندے دلیل شرعی پیش نه کړی۔داحنافو داصولو مطابق دمجوزینو دفتوو هیڅ اعتبار نشته۔

٤ – د متاخرینو فتوی او قول چه دلیل نه ماخوذ نه وی نو ددے حکم رد کول دی۔

وحکمه الطرح والجرح. (النافع الکبیر ص (١٩))

٥ – په دے فتوو کښے چه د تحلیل کوم علت بیان شوے دے چه افیون نن صبا دوایانو کښے استعمالیږی نو دا علت او وجه د تحلیل صحیح نه ده۔

اولاً : افیون په اجماع سره حرام دی او مخکښے ذکر شو چه په حرامو شیانو سره دوائی کول حرام دی۔

ثانیاً : په افیونو علاج کول په اضطراری حالت کښے مباح دی، اویوشے چه په اضطراری حالت کښے مباح شی نودا په عامو حالاتو کښے دجواز دلیل نه وی۔

اوکه چرے په حرامو ځیزونو سره دوائی کول په حالت داضطرار کښے علت شی دپاره دجواز داخستلو اوخرڅولو اوکرکیلے دافیونو نو بیا خو دشرابو کارو بار هم جائز کیدل پکاردی ځکه احناف علماؤ وئیلی دی چه که یو سړی ته سخت مرض ورپیښ وی اویو پوهه طبیب ورته ووائی په ستا علاج په شرابو کښے دے، نو ده له شرابو استعمالول جائز دی۔ (اوګوره : کفایه المفتی (٩/١١٢)۔

دغه شان عالمګیریه کښے دی :

یجوز للعلیل شرب البول والدم واکل المیتة للتداوی اذا اخبره طبیب حاذق.

(بحواله کفایة المفتی (٩/١٤٥) و کذا فی الشامیة (٢/٢٤٩).

ثالثاً : که چرے دافیونو دحلال والی علت داشی چه داپه دوایانو کښے استعمالیږی ، نو بیا خو داعلت په شرابو، وینه اومرداره کښے هم ملاویږی، نو بیابه په عامو حالاتو کښے دهغے حکم څنګه وی ؟

٦ – د (نیو ټاون) والا فتویٰ غلط او خطاء ځکه ده چه په هغے فتاوی کښے مفتی صاحب لیکلی دی :

افیون چه داندازے دسکر نه کم وی په دوائی کښے ئے استعمالول جائز دی، اود سکر (نشے) داندازے نه چه زیات وی بیا ئے استعمالول ناجائز دی۔

حالانکه په مسکراتو (نشه آور ځیزونو) کښے داتقسیم کول دصحیح احادیثو نه خلاف دی کوم چه مخکښے ذکر شو، چه رسول الله ﷺ فرمائی :

(ما اسکر کثیره فقلیله حرام)

(دکوم ځیز چه ډیرے اندازے استعمالولو سره نشه را ولی، دهغے کمه حصه استعمالول هم حرام دی)۔

دارنګ دافتوی د اصول فقه حنفی نه هم خلاف ده،

ځکه دامام محمدؒ په نیز لکه څنګه چه دنشه آورو څیزونو ډیره حصه حرامه ده، دغه شان دهغې کمه حصه هم حرامه ده۔

اوډ احنافو په نیز فتوی هم دامام محمد په خبره ده لکه ددې تفصیل مخکښې تیر شو۔ لهذا دا فتوی غلطه او بې بنیاده ده۔

دغه شان دنیو ټاون په فتوی کښې دی:

دافیونو کرکیله او دهغې اخستل خرڅول جائز دی۔

بیا ددې دلیل ذکر کوی او فرمائی: لکه شامی کښې دی:

وصح بيع غير الخمر، صحة بيع الحشيشة والافيون قلت: وسئل ابن نجيم بيع الحشيشة فكتب لا يجوز فيحمل ان مراده بعدم الجواز عدم الحل.

نو ددې یو څو جوابه دی:

اولاً: په دې غور کول پکار دی چه مفتی صاحب چه کوم دلیل ذکر کړیدې دا ددلائلو شرعیه ؤ نه دې او که نه؟

ثانیاً: ددرمختار مصنف وائی: چه دا حرام دی اودلیل ئې حدیث درسول الله ﷺ پیش کړې چه رسول الله ﷺ ددې نه منع کړیده۔ لیکن شامی ددې حاشیه ده، او هغې کښې جواز ته اشاره ده، خو په دې خبره نه دلیل شته نه بل څه

عقلی خبره۔

اودا اوسنی حنفی مفتیان صاحبان متن پریږدی او په حاشیو پسې روان دی، حال دا چه داحنافو په نیز نزد عبرت متن لره ده په مقابل دحاشیه کښې، لکه خپله رد المحتار (۳۱۷/٤) کښې دی۔ او دانه دې مګر تقلید دمقلد دې چه هغه مقلد ابن عابدین شامی دې۔ فاعتبروا یا اولی الابصار !!

ثالثاً: که مفتی صاحب ددې عبارت ترجمه په اردو یا پښتو کښې کړې وې نو شاید سوال کونکی ته به په خپله معلومه شوې وه چه دافیونو کرل حرام دی، حلال نه دی۔

اوس اول ددې عبارت ترجمه واورئ:

سیوا د شرابو نه دنورو (نشه آورو) څیزونو اخستل خرڅول صحیح دی له دې وجې نه دبهنګو اوافیونو خرڅول او اخستل جائز دی، زه وایم چه دابن نجیمؒ نه دبهنګو او افیونو اخستلو خرڅولو متعلق تپوس اوشو نو هغه جواب ورکړو: دانه دی جائز، مصنف وائی: چه دابن نجیم مطلب عدم جواز نه عدمِ حل دې۔

نو مصنف په صفا الفاظو سره ووئیل چه دافیونو تجارت نه دې حلال، لیکن:

دنیو ټاون دمفتی صاحب نظر په دے الفاظو نه دے لګیدلے۔

دغه شان علامه شامی دافیونو اوچرسو اخستل او خرڅول مکروه تحریمی ګڼړلی دی لکه هغه فرمائی:

ثم ان البیع وان صح لکن یکره. (شامیه: ۳۲۳/۵).

یعنې: دافیونو اونورو نشه آورو څیزونو اخستل خرڅول اګرکه صحیح دی لیکن مکروه تحریمی خامخا دی۔

دغه علامه شامی په همدغه صفحه کښے فرمائی:

وذکر ابن شحنة انه یؤدب بائعها

یعنې: ابن شحنهؒ ذکر کړیدی چه ددے څیزونو خرڅونکی له به ادب ورکولے شی۔

تنبیه: فقه حنفی کښے چه مکروه مطلقاً ذکر شی نو ددینه حرام مراد وی لکه په بحر الرائق (۱۳۱/۱) کښے دی:

واعلم ان المکروه اذا اطلق فی کلامهم فالمراد منه التحریم الا ان ینص علی کراهیة التنزیه.

بیا روسته فرمائی:

قال ابو یوسف لابی حنیفة رحمه الله: اذا قلت شئ اکره فما رأیك قال: التحریم.

دبحر الرائق عبارت علامه شامی هم نقل کړیدے۔

(اوګوره: رد المحتار (۲۲٤/۱)۔

جلال الدین الخورزی حنفی هدایه په شرحه کښے هم دا وئیلی دی۔ (الکفایه شرح الهدایه (٤٤٠/۸)۔

سرفراز خان صفدر صاحب په راه سنت ص (۲۵۹) کښے لیکلی دی چه مطلق مکروه دامام ابو حنیفه اونورو سلفو صالحینوؒ په اصطلاح کښے ددے اطلاق په مکروه تحریمی کیږی۔

دغه شان داخبره مشهور محدث، مفسر او فقیه علامه نواب صدیق حسن خان قنوجیؒ هم دابن قیمؒ په حواله ذکر کړیده چه: دسلفوؒ په اصطلاح کښے حرام مراد وی۔

(اوګوره: الدلیل الطالب ص (۵۰۲) لصدیق حسن خانؒ)۔

علامه شامی ددے تفصیل نه روسته فرمائی:

والفتوی علی قول محمد، وهو قول الثلاثة لقوله علیه السلام: کل مسکر خمر، وکل مسکر حرام رواه مسلم. وقوله علیه السلام: ما اسکر کثیره فقلیله حرام (رواه احمد)۔ (شامیه: ۲۲۳/۵)۔

لکه مخکښے مونږ ذکر کړل چه دامام محمدؒ په نیز دافیونو تجارت او زراعت (کرکیله) حرامه ده۔

۸- هرڅومره فتاوو نه چه دغه مجوزین استدلال کوی،

نو داتول مجتهدین نه دی۔ او علامه شامی فرمائی:

ولا عبرة بقول غير المجتهدين. (شاميه: ۳۳۹/۳).

(دمجتهدینو دقول نه علاوه دبل چا خبرے له هیڅ اعتبار نشته)۔

۹ — که چرے دنیو ټاون والا فتوی په غور سره اوکتل شی نو دهغے نه صفا دافیونو حرمت ثابتیږی ځکه په افیونو چه علاج کولو چه کوم شرائط ذکر دی هغه شرائط بعینه دشرابو په علاج کولو کښے موجود دی، لکه فتوی عالمگیری اونورو کتابونو کښے دی:

ولو ان مريضاً اشار اليه الطبيب بشرب الخمر روى عن جماعة من ائمة البلخ انه ينظر ان كان يعلم يقيناً انه يصلح حله له التناول الخ.

دغه شان په عنایه اوکفایة المفتی (۱۱۲/۹) کښے هم شته۔

سره ددے نه چه دشرابو تجارت بالاتفاق حرام دے نود افیونو جواز به څنګه راشی؟

۱۰ — په اکثرو فتوو کښے مفتیان حضرات په دلیل کښے احسن الفتاوی او کفایه المفتی ددلیل په طور ذکر کوی، چه په دغه فتاواؤ کښے دجواز خبره ذکر ده، لیکن دا دلیل داصول افتاء خلاف دے، ځکه دافتاء اصول دادی چه ددے

کتابونو نه فتاوی ورکول صحیح نه دی چه په نوی تصنیفاتو کښے شمارل کیږی اود معتبرو کتابونو نه حواله ئے ذکر کړے نه وی۔

وكذلك الكتب الحديثة التصنيف اذا الم يشتهر عنه وما فيها من المنقول الى الكتب المشهورة.

(معين الاحكام ص (۳۲)، بحواله فتاوى ديوبند (۱۰۲/۱)۔

دغه شان دار العلوم حقانیه یوه فتوی درسالے په شکل شائع کړیده چه دمفتی غلام قادر تحقیق دے اوهغے کښے دادی چه:

مفتی کفایت الله په کفایة المفتی کښے کومه حواله نه ده پیش کړے اودهغه عبارت اوګورئ چه نه ئے حدیث، نه ئے دکوم مجتهد قول په دلیل کښے پیش کړے، نودا صرف دکفایت الله رائے ده۔ (ص: ۲۷)۔

دارنګ هغوی فتاوی دیوبند اونورو مجوزینو ته ښه جوابونه ورکړیدی۔

تنبیه: داحنافو اقوال اودهغوی تفصیلات مونږ علی سبیل الزام الخصم ذکر کړیدی، والا فلاحاجة الى قول احد فى مقابلة قول الرسول صلى الله عليه وسلم۔

❋❋❋❋❋❋❋❋

د مجوزینو د بعضے شبهاتو جوابونه

مجوزین اکثر د عوامو خلقو مخکښے دا دلیل پیش کوی چه د افیونو لفظ په قرآن او حدیث کښے نشته نو له دے وجے نه دا حلال دی۔

نو ددے **اعتراض** جواب ته حاجت نشته چه ذکرئے کړم، ځکه دا اعتراض په جهالت او حماقت باندے بناء دے، لیکن دعوامو دفائدے دپاره جواب ورکولے کیږی۔

په دے خبره ځان پوهه کول پکاردی چه اکثر مسائل کلیه دی جزئی مسائل ډیر کم دی۔

ددے جملے نه یو دا هم دے چه:

ان رسول الله ﷺ نهی عن کل ذی ناب من السباع.

(رسول الله ﷺ د هر داړور درنده حیوان دخوړلو نه منع فرمائیلے ده)۔

چنانچه گیدړ، پړانگ، لیوه، شرمخ په دے کښے داخل دی، دارنگ هغه فرمائی:

وعن کل ذی مخلب من الطیر

(منع فرمائیلے ده د هر پنجو والو مارغانو نه)۔

(کوم مارغان چه چه خپلو پنجو باندے ښکار کوی لکه باز، تپس، وغیره ددے کښے داخل دی)۔

که چرے دغه کلیاتو ته اونه کتل شی، نو پته نه لگی چه دغه مجوزین حضرات به گیدړ، پړانگ، شرمخ په څه دلیل باندے حرام گنړی۔ یا شاید په قرآن او حدیث کښے دگیدړ، شرمخ، اولیوه نوم نه ذکر کیدو په وجه باندے به ددوی په نیز باندے دغه حیوان هم حلال وی !!

که چرے گیدړان اونور درندگان دشریعت دکلیات اوقواعد په وجه حرام گنړی نو شریعت دا قاعده کلیه هم بیان کړیده چه:

کل مسکر خمر، او کل مسکر حرام.

(هر نشه پیدا کونکے شے شراب دی او هر نشه پیدا کونکے شے حرام دے)۔

(دتفصیل دپاره اوگوره: فتاوی ثنائیه (۲/۱۱٤) لمولانا ابو الوفاء ثناء الله امرتسری رحمه الله تعالی)۔

نو افیون ددے باوجود چه په نشه راوستو کښے په هغه قسمه ده۔ سره ددے چه محدثینو اوفقهاؤ په (کل مسکر خمر) کښے افیون شامل کړیدی لکه مخکښے ذکر شو۔

دویم اعتراض:

مجوزین وائی: که چرے دافیونو تجارت حلال نه وے نو په احسن الفتاوی اونورو فتاوو کښې به ئے دیته جائز نه وئیلے۔

جواب: دهر عالم فتوی دهغه ددلیل پورے اړه لری، که دلیل ئے قوی اوپوخ وی نو فتوی به ئے معتبره وی اوکه نه وی نو بیا ورله اعتبار نشته، صرف دعالم فتوی چه ددلیل نه خالی وی واجب العمل نه وی۔

دریم اعتراض:

بعضے صاحبان وائی: که په حرامو سره تداوی کول جائز نه وے نو رسول الله ﷺ به عرنیینو ته داوښانو دمتیازو څښلو حکم نه کولے دعلاج دپاره۔

(عریینو یو څو کسان وو مدینے ته راغلل او مسلمانان شول، لیکن روسته مریضان شول، خیټے ئے خرابے شوے، رسول الله ﷺ هغوی ته وفرمائیل: تاسے داوښانو متیازے او پئ (شوده) اوڅښئ لکه داحدیث ترمذیؒ وغیره نقل کړیدے۔

جواب: (۱) خپله داحنافو علماؤ نه واوره:

په دے حدیث کښې چه کومه واقعه راغلے ده دا جزئی واقعه ده او حدیث: (لا تداووا) اوددے نه علاوه نور احادیث

عام اوقانون کلی دی۔ او قاعده داده چه دلیل هغه پکاردے چه دقانون او قاعدے په شکل وی، او جزئی معامله خاص دلیل نشی جوړیدے لکه دا جواب مولانا محمد ابو الحسن په تنظیم الاشتات (۱/۲۴۷) کښې کړیدے۔

(۲) جواب: داکوی چه داخاص وه ترهغوی پورے۔

اوگوره: تنظیم الاشتات (۱/۲۴۷) فتح القدیر (۱/۸۸)۔

(۳) جواب داکوی: چه ددے حدیث نه جواز دتداوی بالحرام معلومیږی اود (لا تداووا بالحرام) او (ان الله لم یجعل الشفاء فیما حرم علیکم) اخرجه البیهقی وابن حبان: (ان النبی ﷺ نهی عن الدواء الخبیث) وغیره احادیثو نه منع دتداوی بالحرام معلومیږی۔

او اصولی قانون دادے چه کله مبیح اومحرم سره تعارض شی نو ترجیح به محرم له وی۔

اذا اجتمع المبیح والمحرم فالترجیح للمحرم۔

اوگوره: اعلاء السنن (۱/۲۹۸)، القواعد الفقیه ص (۵۵) الاشباه والنظائر ص (۹۳)۔

دریم الزامی جواب:

مجوزین حضرات ځانته دامام ابو حنیفه مقلدین وائی، امام ابو حنیفهؒ په نیز داوښ متیازے که ددوائی دپاره

وی اوکه دغیر دوائی دپاره وی جائز نه دی، نو تاسے ئے څنګه جائز ګنړئ!

(اوګوره : البحر الرائق (۸/۲۹۵) عالمګیریه ، فتح القدیر (۱/۸۹)۔

شامیه (۱/۱٦٥٤) کښے دی :

ولا يشرب بوله اصلاً لا للتداوی ولا لغيره عند ابی حنيفة

نو چه د امام ابو حنیفه په نیز ددے څښل جائز نشو نو ستاسے به پدے باندے نور قیاسات څنګه صحیح شی! چه دا خبره کوئ چه : دمتیازو څښل جائز دی ددوائی دپاره نو دا محرمات هم قیاساً جائز دی ددوائی دپاره!

دویم رد :

صاحبانو ! په دے حدیث دعرنیینو باندے چه کله علماء کرام دلیل نیسی په طهارت دبول دمایوکل لحمه باندے نو تاسے ددے نه شپاړس جوابونه کوئ۔

۱ – رسول الله ﷺ ته ددے وحی شوے وه۔

لکه داخبره عینی شرح بخاری کښے کړیده (۲/۱٥٤)، درس ترمذی (۱/۲۹۱) بحر الرائق (۱/۱۱٥)۔

۲ – داحدیث خو تاسے منسوخ ګنړئ چه حقیقت کښے منسوخ نه دے۔

(اوګوره بحر الرائق (١/١١٤) فتح القدير (١/٨٨) كفاية عل
هامش فتح القدير (١/٨٩) تنظيم الاشتات (١/١٤٨).

٣ – داخاص دے تر هغوی پورے۔

فتح القدير (١/٨٨) تنظيم الاشتات (١/٢٤٧)۔

نو اوس دلته څنګه دخپل مطلب دپاره دخاص نه عام جوړوئ! دمنسوخ نه غیر منسوخ جوړوئ چه احکام ورنه راوباسئ۔

په یو ځائے کښے وایئ چه داخاص دے اوپه دے ځائے کښے مو عام جوړ کړو۔

په هغه ځائے کښے چه کله طهارت دمایوکل لحمه خبره راغله نو تاسو وائے : دا حدیث منسوخ دے، لکه مخکښے د کتابونو حوالے تیرے شوے، او چه کله د تداوی بالمحرمات خبره راشی نو بیا دا منسوخ نه وی، بلکه مقلد نه مجتهد جوړ شی !! اوددے نه حکم دتداوی بالحرمات راوباسی !

عجیبه خبره !

دروغ گورا حافظه نباشد

دغه شان په دے ځائے کښے دامام ابو حنیفهؒ خبرے له خبره اعتبار نه ورکوی۔

عجیبه خبره ده، یو ځائے کښے هغه خاص وو، اوس عام

شو، یوځائے منسوخ وو، او دلته غیر منسوخ شو، یوځائے مقلد وو او دلته مجتهد شو!! اوددے نه احکام دجواز د تداوی بالمحرمات راوباسی۔

یوځائے کښے دامام ابو حنیفهؒ خبره دکانړی کرښه ګنړی، اوچرته چه دپیسو خبره راغله، چه نن صبا په افیونو کښے پیسے ډیرے دی نوبیا نه تقلید شته نه امام!

(تعس عبد الدینار وعبد الدرهم)!!

دورنگی چھوڑ کر ایک رنگ ہو جاؤ

سراسر موم ہو یا سنگ ہو جاؤ

ددے نه د تقلید سپیره توب معلومیږی۔

اوکه څوك وائی چه **تقلید** تاوان نه کوی اود تقلید په وجه یو کس دآیت او د حدیث غلط تاویل کونکے او تحریف کونکے نه جوړیږی: نو هغه دے د الشیخ فقیه العصر ابو محمد امین الله البشاوری حفظه الله تحقیقی اوعلمی کتاب (دَ **تقلید حقیقت**) مطالعه کړی، چه د مذکوره دعوے دلیل ورته وربښکاره شی!!

❋❋❋❋❋❋❋❋

د افیونو اونورو نشه راوستونکو شیزونو په روپو کښے د زکوٰة حکم

ډیر خلق مونږ نه داتپوس کوی چه دافیونو په پیسو کښے زکات شته، اوکه نه!

نو **اول** خو داخبره زده کول پکاردی چه افیون په خضرواتو کښے داخل دی، اودخضرواتو په باره کښے د الله درسول ﷺ فرمان دے چه په دے کښے زکات نشته!

زکات صرف په پنځو شیزونو کښے واجب دے چه دزمکے نه راتو کیږی:

(۱) غنم (۲) جوار (۳) اُوربشے (٤) کجورے (٥) اوځکے۔

ددے نه علاوه دراجح قول مطابق په نورو شیزونو کښے زکات نشته، بلکه دهغے په پیسو کښے زکات دے چه کله په هغه روپو باندے کال تیر شی، نو زکات به په کښے ورکوی، اوداخبره په حدیث کښے راغلے۔

دویمه خبره داچه: په روپو افیونو وغیره کښے چه کله ورباندے کال تیر شی زکات شته که نه؟

مثلًا یو سړی افیون خرڅ کړو اویو لك روپۍ ورنه اوشوے اوپه دغه روپو باندے کال تیر شو، نواوس به ددے روپو زکات ورکوی، اوکه نه؟

نو ددے دوه صورته دی:

۱ - که ددے نه مخکښے ده ته دامعلومات نه وو چه افیون کرل اودهغے خرڅول گناه ده، اویا داچه په یو عالم باندے دده اعتماد وو اوهغه ورته فتوی ورکړے وه چه افیون کرل جائز دی، نو ده چه کوم مال جمع کړیدے دا مال دده دے اوزکات به هم ورکوی، لیکن دے نه پس به توبه اوباسی چه داکار به زه نور نه کووم۔

۲ - دویم صورت دادے چه یو سړی ته دامعلومه وی چه افیون کرل گناه ده اود یو عالم دطرفه دقرآن اوحدیث په رڼا کښے ئے ددے دحرمت فتوی لیدلے اویا اوریدلے وی اوبیا هم افیون اویا نور نشه آور ثیزونه خرڅوی اودهغے کرکیله کوی، صرف د یو مُلا په اوتو بوتو ځان خطا کوی، نوددے سړی مال حرام دے په حرام مال کښے زکات نشته۔

رسول الله ﷺ فرمائیلی دی:

ان الله طیب ، لا یقبل الا طیب، وان الله امر المؤمنین بما امر به المرسلین ...... الحدیث.

(الله تعالی پاك ذات دے، نه قبلوی مگر پاك ثیز (صدقه) او الله تعالی مومنانو ته دهغه ثیز حکم کړے کوم ئے پیغمبرانو ته کړیدے، چه اے زما رسولانو ! پاکیزه ثیزونه خوریٔ او نیك عملونه کویٔ ، (داحکم ئے لکه ځنگه چه رسولانو ته کړیدے دغه شان ئے مومنانو ته هم کړیدے)۔

(رواه مسلم).

نو ددے حدیث نه معلومه شوه چه زکات په حرام مال کښے نشته ځکه هغه الله رب العزت دسره قبلوی نه، نو ورکولو کښے فائده څه شوه !!

دغه شان ترمذی شریف کښے حدیث دے چه:

(الله رب العزت د حرام نه صدقه نه قبلوی)

نو هرکله چه په دے زکات نشته، نو اوس به په دے مال باندے څه کوی ؟

نو مخکښے تیر شو چه که ده ته پته نه وه چه داکوم کسب زه کوم داحرام دے، نو دامال دده دے لیکن روسته به داکار نه کوی۔

اوکه چرے ده ته پته وه چه مثلًا افیون کرل حرام دی یائے دعلماؤ فتوی ئے لیدلے اوکتلے وی اوبیا هم دکار کوی،

نوددے مال نه چه کومے پیسے ده واخستلے هغه به ټولے صدقه کوی دفراغ الذمه په نیت باندے یعنے په دے نیت باندے به ئے صدقه کړی چه الله رب العزت دده غاړه خلاصه کړی، دثواب نیت به ددے حرام مال په صدقه کولو کښے نه کوی۔

(اوګوره : مفید العلوم ومبید الهموم ص (۲۲۹) الباب الثالث فی احکام المال الحرام لزکریا بن محمد القزوینی۔ زاد المعاد (۷۷۸/۵) للامام ابن القیم، مجموعة الفتاوی لابن تیمیة (۴۱۲/۲۹)، الفتاوی الاسلامیة (۴۰۲/۲) رد المحتار (۱۳۰/۴، ۲۱۹)، والتفصیل فی فتاوی الدین الخالص ، للشیخ ابی محمد امین الله البشاوری حفظه الله)۔

اود یو کس چه ټول مال حرام وی په دے کښے زکات نشته۔

(اوګوره : فقه الزکات ص ۱۳۳/۱ للدکتور یوسف القرضاوی فتاوی دیوبند (۴۹/۶) احسن الفتاوی (۲۹۳/۴) مجموعة الفتاوی لعبد الحئ اللکهنوی (۶۵۳/۱) فتاوی حقانیه)۔

❀❀❀❀❀❀❀❀

آیا په حرام مال حج کیږی ؟

داتپوس هم مونږ نه ډیر کیږی، نو زما ورونو !

ځوک چه دحج غم کوی اویا ددے تپوس کوی، هغه له پکاردی چه داتپوس اوکړی چه ماله د احرام مال استعمالول جائز دی که نه !

په هغه داواجب دی چه دا حرام مال دځانه لرے کړی لکه مخکښے تیر شو۔

او دا کس چه حج کوی د الله دویرے دوجے نه ئے کوی، او حج کول دالله حکم ګنړی، نودا کس دے داهم د الله حکم اوګنړی چه دا حرام مال استعمالول ماله جائز نه دی ! زما حج کول په دے باندے نۀ قبلیږی، زما مال چه حرام وی، دعاګانے اونور عبادتونه به مے نه قبلیږی۔

لکه حدیث شریف کښے راځی :

یو سړے به وی، اوږد سفر به اوکړی، ببر سر، سپیره حالت کښے به وی، لاسونه به ئے پورته کړے وی آسمان طرفته، یارب ! یارب ! به کوی (دعاګانے به غواړی) حال دادے چه دده خوراك به حرام وی، څښاك به ئے حرام وی، جامه به ئے

حرامه وی، نو څنګه به دده دعا قبوله شی !

دغه معنے باندے (چه په حرام مال باندے حج نه کیږی) ډیر احادیث راغلی دی۔

(اوګوره : فقه السنه : (۳۵۱/۱) جامع العلوم والحکم۔

لیکن : کله چه یو سړے په حرام مال باندے حج اوکړی آیا دده حج اوشو اوکه نه ؟ آیا دده ذمه فارغه شوه، که نه ؟

په دے کښے دَ علماؤ اختلاف دے :

۱ – اکثر علماء وائی چه یو سړے په حرام مال باندے حج اوکړی، نو فرض ئے ادا شو لیکن کوم ثواب چه الله رب العزت حاجی ته په حج کولو باندے ورکوی هغه ثواب دده دپاره نشته، کوم ثواب چه دحج مبرور دے هغه به دده نه کیږی۔

ځکه دحج مبرور یو شرط علماء دابیانوی چه په دے حج حلال مال خرچ کړے شوے وی، لکه مرعاه شرح مشکات (۳۰۵/۸) کښے علامه مبارکفوریؒ نقل کړیدی۔

اوددے مثال دادے چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :

کومے زنانه نه چه خاوند ناراضه وی، دهغے مونځ نه قبلیږی، کوم غلام چه دخپل آقا نه اوتښتی، دهغه مونځ نه قبلیږی، کوم مونځ چه بغیر دخشوع نه اوکړے شوی

هغه نه قبلیږی۔

دغه شان نور ډیر روایات ددے متعلق راغلی دی۔

نوددے ټولو مطلب دادے چه الله تعالی په دے مونځ باندے دوئ له ثواب نه ورکوی، اګرکه دے کسانو په دے صفت باندے مونځ اوکړو نودوئ ته به په اعادے (مونځ راګرزولو) باندے حکم نه کیږی۔

او مونږ چه حج کوو، نو دثواب دپاره ئے کوو چه الله رب العزت زمونږ ګناهونه معاف کړی، اوزمونږ ثواب اوشی، صرف دفراغ الذمه نیت خونه وی۔

دے وجے نه دامام مالك نه چا سوال اوکړو چه که یو سړے دغلا په روپو باندے واده اوکړی، نو آیا داد زنا سره مشابهت لری ؟

نو هغوی ورته اوفرمائیل :

ای والذی لا اله الا هو

یعنے : آو! قسم په هغه ذات چه دهغه نه سیوا بل خوك حقدار دبندګئ نشته (داد زنا سره مشابهت لری)۔

(اوګوره : مرعات شرح مشکاة (۳۰۵/۸) للعلامه ابو الحسن عبید الله المبارکفوری ؒ تفصیلاً، فتاوی اللجنة (٤۳/۱۱، مجموعة الفتاوی لشیخ الاسلام ابن تیمیه (۸۹/۲۱)